

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЕТИЧНОГО ТВОРЧОСТІ У ЗБІРЦІ ВІРШІВ
ЛАСЛО ВАРІ ФАБІАНА "KORONYÁMBAN GYERTYA"

КОРНИЦЬКІ ЧІЛЛА БЕЙЛІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 2 / 31 березня 2022 року

Науковий керівник:

Чордаш Василь Васильович
викладач

Завідувач кафедру:

Берегсасі Аніко Ференцівна
доктор габлітований, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2022 року

Протокол № _____ / 2022

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра філології

Кваліфікаційна робота

**РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЕТИЧНОГО ТВОРЧОСТІ У ЗБІРЦІ ВІРШІВ
ЛАСЛО ВАРІ ФАБІАНА "KORONYÁMBAN GYERTYA"**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконала: студентка IV-го курсу

Корницькі Чілла Бейлівна

Освітня програма: 014 Середня освіта (Мова і література угорська)

Науковий керівник: **Чордаш Василь Васильович**

викладач

Рецензент: **Маді Габрієлла Яношівна**

старший викладач

Берегове
2022

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

A KÖLTŐI ÉLETMŰ KITELJESEDÉSE VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ KOPONYÁMBAN GYERTYA CÍMŰ VERSESKÖTETÉBEN

Szakedolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Kornicki Csilla

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 014 Középfokú oktatás (Magyar nyelv és irodalom)

Témavezető: Csordás László

tanársegéd

Recenzens: Mádi Gabriella

adjunktus

ЗМІСТ

Вступ.....	6
I. Історія розвитку закарпатської угорської літератури до наших часів	7
1.1. Вступні моменти (Попередні моменти)	7
1.2. Закарпатська угорська література після II Світової війни до зміни режиму.....	10
1.3. Вплив студії «Форраш» на світогляд Варі Фабіан Ласло.....	14
II. Історія поетичної діяльності Варі Фабіан Ласло.....	17
2.1. Від початку професії до першої збірки	17
2.2. Важливі моменти прийому Варі Фабіан-ліри.....	20
2.3. Розвиток життєвої діяльності знаменитого поета	23
III. Збірка віршів «Koronyámban gyertya», як узагальнення	26
3.1. Вступ до збірки «Koronyámban gyertya»	26
3.2. «Szellembeszég»	27
3.2.1. «Három árva»	27
3.2.2. «Útban Törökország felé»	28
3.2.3. «Illyés Gyula fejfája előtt»	29
3.2.4. «Csoóri Sándorhoz».....	30
3.2.5. «Ady alkonya».....	31
3.2.6. «Változatok a halotti beszédre».....	33
3.3. «Akit bölcsőbe szültek».....	35
3.3.1. «Ereimben az idő»	35
3.3.2. «Téli táj koporsóval»	36
3.4. «Frivol furulyán».....	38
3.4.1. «Feslik a setét...».....	38
3.5. «Sikoly és sóhaj».....	38
3.5.1. «Világtalan csillag»	38
3.6. «Palackba zárt üzenet»	40
3.6.1. «Az alagút végén»	40
3.6.2. «A Gikhon partjain»	41
3.6.3. «Koronyámban gyertya».....	42
Резюме	44
Список літератури і джерел.....	46
Резюме на українській мові	
Додаток.....	

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	6
I. A kárpátaljai magyar irodalom történetének alakulása napjainkig.....	7
1.1. Előzmények	7
1.2. A kárpátaljai magyar irodalom a II. világháború után a rendszerváltásig.....	10
1.3. A Forrás Stúdió hatása Vári Fábián László világgépére	14
II. Vári Fábián László költői pályájának alakulástörténete	17
2. 1. A pályakezdéstől az első kötetig	17
2. 2. A Vári Fábián-líra befogadástörténeti vázlata.....	20
2. 3. Az elismert költő életművének alakulása	23
III. A Koponyámban gyertya című kötet mint összegzés	26
3. 1. A Koponyámban gyertya című kötet bevezetése	26
3. 2. Szellembeszéd	27
3. 2. 1. Három árva	27
3. 2. 2. Útban Törökország felé	28
3. 2. 3. Illyés Gyula fejfája előtt	29
3. 2. 4. Csoóri Sándorhoz.....	30
3. 2. 5. Ady alkonya.....	31
3. 2. 6. Változatok a halotti beszédre	33
3. 3. Akit bölcsőbe szültek	35
3. 3. 1. Ereimben az idő	35
3. 3. 2. Téli táj koporsóval	36
3. 4. Frivol furulyán.....	38
3. 4. 1. Feslik a setét.....	38
3. 5. Sikoly és sóhaj.....	38
3. 5. 1. Világtalan csillag	38
3. 6. Palackba zárt üzenet	40
3. 6. 1. Az alagút végén	40
3. 6. 2. A Gikhon partjain	41
3. 6. 3. Koponyámban gyertya.....	42
Összegzés	44
Irodalom- és forrásjegyzék	46
Ukrán nyelvű rezümé.....	
Melléklet.....	

BEVEZETÉS

Vári Fábián László életével és munkásságával, az általános iskolai tanulmányaim alatt találkoztam először, irodalom órán.

Szakdolgozatom témája: A költői életmű kiteljesedése Vári Fábián László Koponyámban gyertya című verseskötetében. A munkám célja, hogy megismerjem a kárpátaljai magyar irodalom alakulását, ezen belül a Mezőváriban élő Vári Fábián László életét és munkásságát.

A munka során először a kárpátaljai magyar irodalom történetét kell elemeznünk, különböző kutatások, szakirodalmak, internetes források segítségével. Az adatgyűjtés során használni fogom: Papp Endre, Eperjesi Penckófer János, Dupka György, és Jánosi Zoltán kritikáit, kiadott tanulmányait valamint köteteit. Az említett források segítségemre lesznek, hogy bővebb információt kapjak a kárpátaljai magyar irodalomról és Vári Fábián László életéről, munkásságáról és különös képen a költő életművének kiteljesedéséről.

A munka három fejezetből áll: az első fejezet tartalmazza a kárpátaljai magyar irodalom történetének alakulását napjainkig, ezen belül a költő kapcsolatát a Forrás Stúdióval, és annak fiatal tagjaival. A második fejezet Vári Fábián László költői pályájának alakulástörténetét tartalmazza. A harmadik fejezetben bemutatjuk a Koponyámban gyertya című kötetet, amely a költő száz versét tartalmazza. Folytatásképpen ide kerülnek a könyvből elemzésre kiválasztott költemények.

A Koponyámban gyertya című verseskötetben Vári Fábián László ötvenévnvi munkásságából kiválogatott száz verset olvashatunk. A kötet azokat a verseket tartalmazza melyek önmagáról, a történelemről és nemzetéről szól.

I. A KÁRPÁTALJAI MAGYAR IRODALOM TÖRTÉNETÉNEK ALAKULÁSA NAPJAINKIG

*„A költőnek van a
legszebb hivatása e földön:
ő az, aki halhatatlanná varázsolja
a mulandóságot!”
(Juhász Gyula)*

1.1. Előzmények

A kárpátaljai magyar irodalom előzménye a csehszlovákiai magyar irodalom volt, a két világháború között. Kárpátaljaiak voltak a következő írók: Tamás Mihály (1897-1967), Sáfáry László (1910-1943), Rácz Pál (1888-1984) és Darkó István (1902-1976). Amikor a Szovjetunióhoz csatolták Kárpátalját sok író és értelmiség elhagyta a tájat, így nem sok remény maradt a magyar irodalom megmaradására. Mindent a legaljáról kellett kezdeni, semmi lehetőség nem volt, csak a nyelv volt adott, teljesen új irodalmi életet kellett teremteni.¹

Vidékünkön kialakult a fővárostól távol eső provinciális irodalmi élet, a kiegyezésnek köszönhetően. A kivándorlás ellenére, az emberekben mégis előjött a törekvés vágya, és ennek köszönhetően jelentek meg, szaklapok, irodalmi kiadványok, hírlapok, valamint még népszerűvé váltak a különféle könyvsorozatok kiadása is. A vidéki környezet művelődésének fellendítésre igyekeztek.²

Magyarország és a Szovjetunió között olyan határ húzódott, hogy alig tudtak valamit a kárpátaljai magyarság életéről. Egy magyarországi olvasó számára elérhetetlen, beszerezhetetlen volt a Kárpát-Ukrajnában magyar nyelven megjelent folyóiratok, verseskötetek. A peresztrojka nyitotta meg a Magyarországra vezető utat, valamint azt, hogy lehetőség legyen a más országokban élő írókkal való találkozásra. A nyugaton élő íróknak is Kárpátalja ismeretlen föld maradt. Egy szovjet állampolgárságú magyar író csak

¹ Arcanum Digitális Tudománytár <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/pannon-pannon-enciklopedia-1/magyar-nyelv-es-irodalom-31D6/irodalmunk-a-masodik-vilaghaboru-utan-437A/kisebbsegi-magyar-irodalmak-czine-mihaly-4398/a-karpataljai-magyar-irodalom-43BD/>

² Dupka 2017: 55

1989-ben találkozhatott, egy nyugaton élő magyar íróval. Czine Mihály így emlékezik vissza erre az időszakra: „*Kárpátalja szomszédságában születtem, gyermekkoromban az eperfa tetejéről szerettem volna látni a máramarosi bérceket. Beregi születésű barátaim vannak, ugyanazokat a dalokat éneklek és úgy ejtem a szavakat, ahogy ők, a nemzetiségi-kisebbségi irodalmak eszmélkedésem óta vonzanak, igyekeztem mindenhová elmenni, ahol magyarok nagyobb számban élnek, de Beregszászra, Ungvárra csak 1989-ben, hatvanéves koromban jutottam el, fél napnál hosszabb időre. S végre már nem csak turistaként, de az irodalom munkásaként is.*”³

Az első tanulmány csak 1970-ben jelent meg az akkor még kárpát-ukrajnainak nevezett kárpátaljai magyar irodalomról, aminek a bölcsészhallgató Kovács Vilmos volt az írója és S. Benedek András a szerzője.

A kárpátaljai magyar irodalom első negyven évét, szovjet-kárpát-ukrajnai hangsúllyal igyekeztek bemutatni, a *Sugaras utakon* (1984) című antológiában. Ez az antológia harmincöt szerzőtől közölt prózát, valamint verset. Ez a kiadvány az Ukrajnával való egyesülés 40. évfordulójára készült, amit Mikola Szemenyuk írt, az utószavát pedig, Vaszócsik Vera, Gortvay Erzsébet és Petro Lizanec írta. Kárpátalja az egyesüléssel a Szovjetunió része lett, az irodalom, oktatás és a kultúra, minden virágzásnak indult. Az antológia elmondja, hogy az azelőtti bánat és ínség földjén, már sokkal jobban érzik magukat a Szovjetunió magyar polgárai, megőrizhették kultúrájukat és hagyományukat. Petro Lizanec, már kárpátontúli magyar irodalomról beszél, miszerint már a Szovjetunióban megszűnt a kisebbség érzése a magyar nemzetiségű írók, költők számára, mivel már biztosított volt az itt élő nemzetiségek fejlődése. A Kárpátalján élők számára, megnyílt boldogság útjáról: „*A boldogság felé*” (1975) című könyv, próbálta elhíttetni, hogy a kárpátaljai magyarság fölött végre kitisztul az ég. Ez a könyv magyarul is megjelent.⁴

Mivel, ezer éven keresztül a csehszlovák fennhatóság idején nem volt semmi, sem irodalom, csak elnyomás, de az egyesülésnek köszönhetően szabadság, lehetőség és irodalom született. A szovjet hatalom első éveiben jelentkezett két magyar író: Balla László és Kovács Vilmos.

A kárpátaljai magyar irodalomnak ezredévre terjedő történelmi, valamint sok száz éves irodalmi értéke van. Történelmi útján már a 9. században Árpád fejedelem vezette a népét a Kárpát-medencébe, a honfoglalók is Kárpátalján verték le az első sátrukat. A nép

³ Czine 1991: 65

⁴ Czine 1991

megőrzi az emléküket, hogy például Dobó István Szerednyén született, hogy Munkácsot Zrínyi Ilona védte. A nép nem felejt és máig őrzi azt, hogy melyik faluból kik és hol, milyen seregekben szolgáltak, az 1918-1919 forradalmaiban, valamint az 1848-49-es szabadságharcban.⁵

Tudnunk kell azt, hogy kárpátaljai táj, már 13. századtól jelen van a magyar irodalomban. Komjáti Benedek 1533-ban itt fordította magyarra a Pál apostol leveleit. Járt ezen a tájon a reneszánsz költője Balassi Bálint, a reformáció legnagyobb írója, Bornemissza Péter. Kölcsey és Petőfi költeményeiben is megjelenik Kárpátalja. Bartók Béla gyermekkorában először Nagyszőlősen hangversenyezett. Továbbá, Kárpátalján született még a prózaíró Illés Béla is.

Ungváron a századforduló körül már reménység volt az, hogy irodalmi helyé váljon. Megkezdték az ukrán, orosz és magyar irodalom fordítását. A Trianon miatt az írástudók szétszóródtak, sokan más helyen keresték a boldogulást, de voltak, azért akik maradtak is. Akik viszont újonnan feltűntek azok a szlovákiai magyar irodalomhoz tették le a voksukat. Rácz Pál, aki tanárként dolgozott három helyen is a Kárpáti Híradót szerkesztette. Munkácson megjelentek Simon Menyhért (1897—1952) verseskönyvei, a kárpátaljai magyar falvak nyomorúságos életét pedig, az Ungváron élő Nátolyáné Jaczko Olga (1895—1970) írta le.⁶

Beregszász építésze nagyot alkotott a prózában, a falusi polgári életet szemléltette, aki nem más, mint Tamás Mihály (1897—1967). Szerkesztője volt a Magyar Múza és Tátra című folyóiratoknak, valamint a következő regényeket írta: Mirákulum, 1932; Két part között fut a víz, 1936.

A következő kárpátaljai írónk a lírában volt tehetséges, Sáfáry László (1910—1943), a kárpáti táj és az emberek szociális gondjait közölte írásaiban. A Nyugatban is megjelentek a versei.

A két világháború közt számos történészek, írók, jogászok, pedagógusok is munkálkodtak ezen a tájon. Kárpátaljáról a Kassa mellett élő Fábry Zoltán és Balogh Edgár is írt, kicsit keserűbben, mint Kölcsey, Petőfi, Ady, vagy a többi költőnk, de a hagyományokat folytatva. A gyönyörű Kárpátaljánk, a magyar festészetben is jelen volt, mivel Munkácsy Mihály Munkácson született, Hollósy pedig Técsőre jött, és a szép tájat megörökítették a munkájukkal.⁷

⁵ Czine 1991

⁶ Czine 1991

⁷ Czine 1991

1.2. A kárpátaljai magyar irodalom a II. világháború után a rendszerváltásig

Kárpátalja a Szovjetunióhoz való kapcsolása nagy változásokat hozott az emberek életében. Az első évek nagyon nehezek voltak, asszonyok maradtak özvegyen, gyermekek árván, többen haltak meg a lágerekben, mint a második világháború frontján. Ilyen nehéz és cudar körülmények közt kellett a kárpátaljai irodalomnak újraindulni. A második világháborúnak köszönhetően sok értelmiségi ember elhagyta a tájat. Az irodalmi életet tekintve, Sáfáry László 1943-ban meghalt, Tamás Mihály pedig emigrált. A IV. Ukrán Front magyar nyelvű lapjában még megjelenik Győry Dezső néhány verse, de viszont Budapestre költözik, 1950-ben. A csehszlovák köztársaságban csak Sütő Kálmán maradt Kárpátalján. 1910-ben született Beregsomban, parasztszülők fiaként, falujából nem igazán mozdult ki. Első kötete *Lelkeket jöttem venni*, 1936. A falujában a kolhoz egyik alapítója volt, verseket csak ritkán írt, színjátszó csoportot is szervezett, amibe még darabot is írt. A kárpátaljai irodalomnak Sütő Kálmán nem lehetett az indítója, vezére, mert neki is folyton biztatásra volt szüksége, mindig megszakításokkal írt.⁸

A kárpátaljai magyar irodalomnak, az 1951-ben megjelent *”Zengi hangosabban”* című verseskötet volt az indulója, amit Balla László 24 évesen jelentetett meg. Versei a korabeli megrázó testi, lelki élményekről szólnak. Bakó László is azt mondta: *„ezer éven keresztül nem történt itt semmi”*. Balla László verses füzetének jelentős történelmi értéke van. A Munkás újság 1945 májusában indult, de arra hagyatkozva, hogy nincsenek magyar írók, akik ezt működtetnék, még abban az évben, decemberben meg is szüntették. Balla László és Sándor László, ezt másképp gondolta, mert tudták, hogy vannak magyar tehetségek és írók, csak fórumra van szükség, hogy legyen irodalom. A kárpátaljai magyar irodalmat antológiákkal bizonyították, így a következők jelentek meg: Új Hang című antológia 1954-ben jelent meg, 1955-ben a Szovjet Kárpátontúl, 1956-ban a Kárpáti elbeszélés, s 1958-ban a Kárpátok című antológiát jelentették meg. Gortvay Erzsébet a következőképpen fogalmazott, a nagyon nehezen és cudar sorsú kárpátaljai magyar irodalom indulásáról: *„csak a nyelv volt adott, s a vele élés lehetősége. Különbözt mindent egyszerre kellett teremteni: keretet, módot, formát; irodalmi életet”*.⁹

Az 50-es évek elejétől Kárpátalja magyarsága kezdett felvirágozni, mivel magyar tanítási nyelvű iskolák, művelődési lehetőségek voltak elérhetőek a magyar nyelvűek számára, valamint megjelentek a magyar tankönyvek is. Beregszászon 1953-ban színjátszó

⁸ Czine 1991

⁹ Czine 1991: 71

csoport alakult, majd később 62-ben pedig a beregszászi Népszínház. 1957-ben a Vörös Zászló magyar nyelvű lap indul, Beregszászon. Valamint megalakul egy magyar stúdió is, még ebben az évben magyarországi könyvek és folyóiratok is érkeznek Kárpátaljára. 1963-ban már lehetőség nyílt az ungvári egyetemen a magyar tanárok képzésére. A Kárpáti Igaz Szó, amit eddig ukránról fordítottak, 1965-ben lett önálló lap, Balla László volt a főszerkesztője. A pártos irodalmat képviselte, tematikus regényeket írt. Írásaiban sokszor a szovjet magyarok életét próbálta feltüntetni.¹⁰

Írásai nem minőségi, hanem inkább mennyiségi volt, általában az évi megszabott magyar nyelvű könyvkiadást az ő könyvei töltötték ki. Antológiai általában az optimizmust sugározták: A várakozás legszebb reggelén (1972), Szivárványszínben (1977), Lendület (1982), Sugaras utakon (1985). A kárpátaljai magyar irodalomban azok a művek lettek értékesek, amelyek a nép hangulatát és életét próbálták szemléltetni, nem pedig a hatalomnak vágyát és követelményét.

Kovács Vilmos a másik meghatározó alakja a kárpátaljai magyar irodalomnak, aki a második világháború utáni magyarok sorsát próbálta szemléltetni, a *Holnap is élünk* című regényében. Ez a mű a kárpátaljai magyarság problémáját próbálta tükrözni, de kiadása után betiltották, még a könyvtárakban is. 1968-ban megjelent, a *Csillagfényvel* című kötete, ami szintén jelentős szerepet játszott a kárpátaljai magyar irodalomban.¹¹

1970-ben Kovács Vilmos és S. Benedek András közös tanulmányt adott ki, a *Tiszatáj* néven, ami a megalakuló irodalomról adott számot. Kovács Vilmos további pályáját ellehetetlenítették, támadások érték. 1963-ban Kovács Vilmos segítségével szerveződött, ungvári egyetem fiataljainak is ugyan az lett a sorsa. Amikor 1967-ben létrehozták a Forrás Stúdiót, remélve az irodalom fejlődését, a nagyhatalom ezt is ellehetetlenítette, voltak fiatalok, akiket katonának küldtek és ott kellett hagyni az egyetemet. A Forrás Stúdiót pedig a fentről irányított József Attila Stúdió váltotta fel. Abban biztosak lehetünk, hogy Vári Fábrián László, Fodor Géza, Zseliczki József irodalmi pályáján törést okoztak, hosszú ideig nem tudtak publikálni semmit, mert a mindennapi megélhetéssel foglalkoztak, küszködtek. A rendszerváltás után jelent meg csak az első könyvük. Ekkor a fiatalabbak, mint Balla D. Károlynak és Nagy Zoltán Mihálynak már több kötetük volt.¹²

¹⁰ Czine 1991

¹¹ Czine 1991

¹² Görömbei 2000

A Kárpáti Könyvkiadó 1946-ban alakult, magyar nyelvű műveket jelentettek meg benne. 1944-től legfőképpen csak Leninről és Sztálinról szóló könyvek jelentek meg. 1957 és 1991 között a kiadó kapcsolatot teremtett számos magyarországi kiadóval, mint például a Zrínyi, Gondolat és Móra kiadóval. Ennek köszönhetően több műfajú könyvek jelenhettek meg. A helyi magyar alkotóktól a kiadó 1951-1990 között számos gyermekverskötetet, regényt, kisregényt, ifjúsági regényt, helytörténettel foglalkozó könyvet és még rengeteg műfajukat jelentettek meg. Balla László több mint húsz könyvét adta ki a kiadó.¹³

„Balla Lászlónak egészen a rendszerváltozásáig leginkább olyan magyar nyelvű könyvek kerültek ki a keze alól, amelyek elsősorban mintha egy-egy párthatározathoz, annak szellemiségéhez igazodtak volna. Egysíkúságuk leegyszerűsített világlátást közvetített” – így vélekedett Penckófer János Balla László könyveiről.¹⁴

A Kárpáti Kalendáriumnak is nagy jelentősége volt, mert 1957-1967 között, a magyar irodalmi élet itt publikálhatott. Több fontos esemény is befolyásolta az irodalmi élet fejlődését, valamint alakulását. Vári Fábíán László így írt erről: *„Az a fajta művészi fejlődés, amely az igényesebb irodalomesztétika szerint is előrelépésként értékelhető, Kovács Vilmos harmadik kötetével, ... a Holnap is élünk című regényével (1965) veszi kezdetét. Ekkor kezd Kárpátalján a költői látásmód élesedni és kiteljesedni, a líra hangja tisztulni és emberibbé válni.”*¹⁵

Az ungvári egyetemen Magyar Filológiai Tanszék nyílt 1963-ban, így a tehetségesebb diákoknak lehetőségük lett tovább tanulni, a fiatal írók közülük jelentkeztek, továbbá lehetőség nyílt tovább fejleszteni a kárpátaljai magyar kultúrát.¹⁶

Vári Fábíán László, az *Együtt* című diáklap indulásáról a következőképpen írt: *„az ungvári egyetem magyar szakos hallgatói, középiskolás koruk óta írnak verset, novellát, kisprózákat, hely- és kultúrtörténeti cikkeket. Feltételezhetően ők a tanszék irodalmi körének legaktívabb tagjai, akik tanári, tanszékvezetői jóváhagyással hamarosan létrehozzák az Együtt című, mechanikus írógépen sokszorosított, 35-40 oldal terjedelmű, aprólékos kézimunkával füzetszerűvé formált, linómetszetekkel feldobott folyóiratukat”*.¹⁷

Amikor betiltották az *Együtt*-et, a szerzői és írói nem futamodtak meg, hanem tovább folytatták munkájukat, még hozzá Kovács Vilmos vezetésével felolvasóesteket

¹³ Dupka 2017

¹⁴ Dupka 2017: 142

¹⁵ Dupka 2017: 144

¹⁶ Vári Fábíán László 2013

¹⁷ Vári Fábíán László 2013: 46

rendeztek. 1967 novemberében már megszervezték a Forrás Stúdió alakuló gyűlését, amelynek az elnöke Zselicki József lett. A stúdió alapításában Kovács Vilmos segítségével volt, mivel az ukrán íróársak támogatását már előzőleg megnyerte.¹⁸

Balla D. Károly az akkor irodalmi élet, elszánt vezére a szovjetrendszer végén 1989-ben létrehozta a kárpátaljai magyar irodalom fórumát, a Hatodik Síp című folyóiratot, egy budapesti magánkiadó segítségével. A folyóirat megjelenésével, folyamatos publikálást biztosított az írók számára, valamint elősegítette az irodalom megerősödését, fejlődését.¹⁹

1990-ben a folyóirat szerkesztői Toll-díjat alapítottak, annak céljából, hogy minden évben a folyóirat évfordulóján a színvonalas művekért az írók kitüntetését kaphattak. 1990-ben Vári Fábián László kapott kitüntetést, 1991-ben Penckófer János, 1994-ben Czébely Lajos helytörténész, 1995-ben Bartha Gusztáv kapott kitüntetést, valamint még más irodalmárok is. Balla D. Károly 1996. október 27-én Arany János jutalomban részesült. A folyóirat minden tehetséges fiatalnak, aki jelentkezett, segítséget nyújtott.

A Hatodik Síp szerkesztői, 1990. június 17-én létrehozták a Dayka Gábor Társaságot. Ez egy független, szabad társaság volt, tagjává válhatott mindenki, aki egyetértett céljával.²⁰

Balla D. Károly alapító-főszerkesztője volt a Pánsíp folyóiratnak, munkatársai körülbelül ugyanazok a személyek voltak, akik a Hatodik Sípnál. A kiadvány szépirodalmi műveket, a kultúrát, a művészetet, híreket és információkat adott át az olvasók számára.

A két folyóiratban kisebb eltéréssel, de ugyanazok a szerzők publikáltak, vezető műfaj lett a néprajz, a folklórkutatás, szakírók és határon túli írók, szerzők művei is megjelentek. A lap színesebbé tétele érdekében több kortárs fotóművészek, képzőművészek illusztrációi voltak megtekinthetőek.

A József Attila Alkotóközösség 1989. február 24-én létrehozta Ungváron a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséget (KMKSZ). De végül is nem tudott megfelelő kereteket biztosítani az irodalmi élet, fórumok számára, így lezárult egy korszak.²¹

Penckófer János véleménye szerint: *„A rendszerváltozáskor, valamint az államfordulat körüli időszakban valóságos kulturális lázban alkottak a szerzők. Ez az*

¹⁸ Dupka 2017

¹⁹ Dupka 2017

²⁰ Dupka 2017

²¹ Dupka 2017

aktivitás még inkább kiteljesedett, amikor új korszak kezdődött Kárpátalja történetében azáltal, hogy Ukrajna független állammá vált 1991-ben.”²²

1.3. A Forrás Stúdió hatása Vári Fábián László világképére

1967 novemberében Zselicki József, S. Benedek András, valamint Balla Gyula és Györke László, megszervezték a Forrás Ifjúsági Stúdió alakuló gyűlését. Kovács Vilmosnak és az Ukrán Írószövetség tagjainak segítségével létrejött a Forrás Ifjúsági Stúdió, akinek a szerkesztője, Zselicki József lett. Támogatta őket: Jurij Skrobinec, Jurij Kerekes, Szemen Panyko, Vaszil Váradi, Ivan Csenedj, Petro Szkunc, Jozsip Zsupán. Zselicki József a Forrás Ifjúsági Stúdió elnöke, beszámolót adott az 1969-es Kárpáti Kalendárium évkönyvben a munkájukról. Beszámolójában ismertette, hogy havonta összejöveteleket tartanak, ahol a beérkezett írásokat elemzik, megbeszélik, továbbá hogy a rövid ideje működő Stúdió máris sikereket ért el. Szeretnék, ha munkájukban helyet kapna a zene és a képzőművészet is. Bizakodva néznek a jövőre, fokozatos fejlődést szeretnének, segíteni szeretnék az alkotó ifjúság útját. A Stúdió munkatársainak köszönhetően több helyen jöttek létre irodalmi- és olvasóköri. A stúdió tagjai újjászervezték az irodalmi kört, Csanádi György főszerkesztő segítségével. Az ungvári Stúdióhoz még a Kárpáti Igaz Szó munkatársai is csatlakoztak. Továbbra is a Kárpátontúli Ifjúság Trembita (Havasi Kürt) irodalmi oldal volt a stúdió publikációs fóruma.

Gortvay Erzsébet és Fodó Sándor segített a stúdióknak, továbbá még előadásokat is tartottak. Az írók megismerkedhettek az egyetemes magyar irodalommal, mert az oktatásban csak, torzképet kaptak róla. Fodó Sándor a tartui egyetem után az ungvári egyetemen tanított a magyar tanszéken. Érdekes előadásait diákjai szerették hallgatni, amik a magyarságról és a nép és nemzet érdekeiről szóltak. Mivel egyre nyíltabban felvállalta a magyarságot, és mert beszélni, ennek a következménye az lett, hogy elbocsátották a munkájából. Diákjai hiába szerették volna, hogy visszakapja munkáját Fodó Sándor, mégsem sikerült ezt elérniük.²³

1969 őszén Kovács Vilmos ajánlására, a stúdió tíz tagjának íásaiból, egy versantológia kéziratát nyújtottak be Nádparipám címmel, a Kárpáti Kiadóhoz. Balla László viszont nem támogatta a kézirat kiadását. Vári Fábián László szerint: *„ez volt a hatalom első minősített támadása a Forrás ellen, de talán valószínűbb, ha azt mondjuk,*

²² Penckófer 2010: 342

²³ Dupka 2017

*hogy az antológia a Balla és Kovács között régóta fennálló személyes ellentétnek esett áldozatául.*²⁴

Balla László mikor elolvasta a verseket, a kiadó figyelmét arra hívta fel, hogy a versek és azok írói politikailag éretlenek, valamint hogy nem foglalkoznak a politikával, a hatalmi viszonyokról szóló állásfoglalástól tartózkodnak. Így kevesebb lett a stúdió publikálási lehetősége. Kiss Ferenc irodalomtörténésznek köszönhetően, aki akkor Magyarországon élt, Kovács Vilmos és S. Benedek András műveit magyarországi kiadványokban bemutatták, neki köszönhetően határon túli magyar irodalmi szerkesztők és irodalomtörténészek is odafigyeltek a kárpátaljai magyar irodalmi életre. Amikor 1970 októberében és decemberében a Tiszatáj folyóiratban megjelent Kovács Vilmos és S. Benedek András tanulmánya, a kárpátaljai magyar lakosság 1944-es sortragédiájáról a nagyhatalom támadását eredményezte.

1970. augusztus 20.-án Balla László *Elidegenedés?* címmel szerkesztőségi cikket jelentetett meg a Kárpáti Igaz Szóban, ahol a fiatal magyar alkotókról szigorú értékelő véleményt alkotott. Ez már akkor a Forrás Stúdió végét jelentette. A Kárpátontúli Ifjúságban megjelent Forrás tagoknak, ezek közül is Balla Teréz és Vári Fábián László verseiről kedvezőtlen, rossz véleményt adott. Azzal vádolta őket, hogy elidegenedtek a szovjet társadalomtól és semmibe vették a szocialista realizmus eszméit.

1972 nyarán elkészült a második beadvány is, amiben aláírást gyűjtöttek a kárpátaljai magyar kisebbség érdekében, amit Moszkvának a Legfelsőbb Tanács Elnökségének címeztek. Ez a beadvány még jobban port kavart a stúdió körül, mert már az oktatás, a művelődés, a könyvkiadás, a sajtó problémát is felvetették. Még ebben az évben vizsgálat indult azok a diákok ügyében, akik a Magyar Nyelv és Irodalom Tanszéken tanultak.²⁵

Vári Fábián László így írt erről az időszakról: *„Itthon elkezdődtek a kivizsgálások, s nekünk, diákoknak szülői jelenlét mellett kellett magyarázkodnunk és a feltett kérdésekre válaszolnunk a dékán előtt. Ott mindenáron azt firtatták, hogy ki, illetve kik voltak a Beadvány szervezői, szerzői, hol, kinek a lakásán fogalmazódott, kinek az írógépén sokszorosítottuk? Erre azonban felkészültünk, s a kérdésekre egységes válaszokat adtunk. Bizonyára felsőbb utasításra, de az egyetem vezetői eldöntötték, hogy eltávolítanak*

²⁴ Dupka 2017: 150

²⁵ Dupka 2017

*bennünket a szovjet diákok soraiból, ám a közvélemény nyugtatása végett azt a látszatot igyekeztek kelteni, hogy nem tudunk megfelelni a tanulmányi követelményeknek...*²⁶

1971-72-től a Forrás Stúdiót működésre képtelenné, megoldhatatlan helyzetbe hozták, és ezzel együtt több író pályáját ellehetetlenítették. A Forrás Stúdió tagjaitól megvonták azt, hogy tanulhassanak, sajnos voltak olyanok is, akik elhagyták szülőföldjüket. Vári Fábián László a stúdió évei alatt írta első megjelent verseit kirúgták az egyetemről, és bevonultatták a hadseregbe, két évre katonának. Első kötete csak a rendszerváltozást követően jelenhetett meg, ami húsz évvel később, 1991-ben Széphistóriák néven, 1992-ben pedig Kivont kardok között címmel.²⁷

Vári Fábián László életében meghatározó állomás volt a Forrás Stúdió, hiszem 1969-ben a tagokkal, először indult népballada gyűjtő útra. Itt kötelezte el magát a népköltészet mellett. Ezt a későbbiekben is hangsúlyozza, hogy a népköltészet az, amibe beleszeretett első találkozástól kezdve. A költőelődjeinek is azokat számítja, akik a néphagyományhoz kötődtek és közösségi felelősségérzetet is képviselték, név szerint a következőek: József Attila, Ady Endre, Ratkó József, Csoóri Sándor, Nagy László.²⁸

A Forrás tagjainak nem teljesezhetett be az a költői pálya, amit szerettek volna, legendás verseik, a hetvenes évek második felében és nyolcvanas évek elején jöttek létre. És az, hogy a 70-es évek elején elhallgattatták őket, azt eredményezte, hogy jelentős költői életmű nem jelenhetett meg.²⁹

²⁶ Dupka 2017: 156

²⁷ Elek 2014

²⁸ Elek 2014

²⁹ Kortárs Irodalmi és Kritikai Folyóirat, Elek Tibor, Mi volt a Forrás a kárpátaljai magyar irodalomban <http://epa.oszk.hu/00300/00381/00030/elek.htm>

II. VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ KÖLTŐI PÁLYÁJÁNAK ALAKULÁSTÖRTÉNETE

„A versekben szinte mindig önmagamról és a környező világról, e két tényező egymást determináló kapcsolatáról beszélek, sokszor tudatosan is nemzeti közösségem nevében. Az eredmény azonban azonos témák esetében sem lehet ugyanaz. Talán azért, mert a tudat legmélyéről érkező vers az éppen aktuális, megismételhetetlen lélekállapot láttelele.”
(Vári Fábián László)

2.1. A pályakezdéstől az első kötetig

Vári Fábián László 1951. március 16-án született, Kárpátalján, az Ugocsában található Tiszaújlakon. Egy olyan vidéken született, amely az elmúlt száz évben többször is gazdát cserélt, Csehszlovákiához, és Szovjetunióhoz is. De az igazat megmondva, egyik tulajdonosnak sem kellett. Akik itt születtek mindig mostoha gyerekek voltak, és ha csak tehették elmentek máshová. Ő mégis, azok kevesek közé tartozik, akik itt maradtak. Egyik kultikus versében az Útban Törökország felé így írt: *„Mindkét hazából kiárvulva//csak hitünkben töretlenül, //lelkünk holdfémér vásznaira//Isten árnyéka nehezül”*³⁰

Vári Fábián László egyszerű családból származik, szülei cipőgyári munkásként dolgoztak, s ő volt egyetlen gyermekük. Március 16-án született, de édesapja szerette volna, ha 15-én a nemzeti ünnep napján látja meg a napvilágot. Ennek érdekében hajlandó volt fizetséget is ígérni a bábának, ám a tervezett születés egy nappal tolódott. Édesanyja már gyerek korában mesegyűjteményeket olvasott neki, megszerettetve vele a népköltészetet. Édesapjának fiatalként a láger szörnyűségeit kellett elszenvednie.³¹

László szülei nagy figyelmet fordítottak tanulására, és nevelésére. Apja szerette volna, ha nem nehéz kétkezi munkával keresi majd kenyerét, ezért mindig biztatta fiát. Édesapja már gyermekkorában idézeteket és verseket ismertetett meg vele. Ezek a költemények meghatározóak voltak magyarságtudatának és hazaszeretetének alakulásában. Ábrányi Emil *Mi a hazá?* című versét is, édesapjától tanulta.³²

³⁰ Ma7 Juhász Dósa János "Mindkét hazából kiárvulva" – Vári Fábián László 70. születésnapjára <https://ma7.sk/irodalom/mindket-hazabol-kiarvulva-vari-fabian-laszlo-70->

³¹ Papp 2016

³² Papp 2016

1958-ban, mikor iskolás éveit kezdte, megdöbbenve szembesült azzal, hogy nem mindenhol értékelik vallásos és magyarságtudatos neveltetését. A következő élménye, ami életére kihatott 14 éves korában volt, amikor a helyi kultúrházban előadta az Ábrányi-verset, ami miatt az igazgatója kérdőre is vonta:

„Az anyád istenit, honnan szedted ezt a verset?” „Egy könyvben találtam” - vallotta a tapasztalatlan ifjú. „Biztosan valami régi könyvben, ugye?” - sziszegte ismét, majd engedte el Fábían Lacit, kinek földet érvén lába, térde megbicsaklott. Hiába viselte a pionír-nyakkendőt, később a komszomol-csillagot, ettől fogva - ahogyan visszanezve mondja - „belülről belém kövesülve egész lényemet kitapétázta a dac.”³³

Középiskolába Nagyszőlőstre járt, érettségi után pedig, az Ungvári Állami Egyetem magyar nyelv és irodalom szakán folytatta tanulmányait.

16-17 éves korában még csak kezdetleges, értéktelen verseket írt. Ez annak volt köszönhető, hogy a középiskolában csak forradalmi és proletárverseket ismerhetett meg. A kárpátaljai szerzők által írt versek közül, csak Kovács Vilmos versei kötötték le a figyelmét. 1967-ben Ungvárra indult bemutatni verseit, ám azok alkalmatlannak bizonyultak, s ez rosszul esett neki. Kortársai verseit végig hallgatva rájött arra, hogy ők jobbak nála, ám úgy vélte ő is képes ilyen írásokra. Következő ungvári látogatása során alakult a Forrás Stúdió, de ekkor már reménykedve vitte írásait. Pályatársai csodálkozva fogadták verseit, és megállapították, hogy a legutóbbi alkalomhoz képest sokat fejlődött. Balla Gyula barátja így biztatta: „Ha még egy ilyen lépést meg tudsz tenni, költő lesz belőled”.³⁴

Az egyetemi felvételre készülve egyre többet olvasott, s megismerkedett a népköltéssel. Hosszú órákat töltött József Attilával. Az olvasásra élményként tekintett, és arra jött rá, hogy egy költőnek kevés csak műveltséggel megszerezhető intelligencia, kivételes tehetségre is szüksége van.³⁵

1972-ben kicsapták az egyetemről, mert politikai és irodalmi mozgalmakban vett részt, valamint be kellett vonulnia katonának. „Az aláírásgyűjtésben való részvételemért a későbbi bíráimtól kapott »bónuszpontok« bőven elegendőnek bizonyultak a katonai behívó kiérdemlésére” – mondta Vári Fábían László.³⁶

³³ Verset, ne ocsmány varangyot! Beszélgetés Vári Fábían Lászlóval, Penckófer János, Magyar napló 20. évf. 9. sz. (2008 szeptember): 28 http://epa.uz.ua/03500/03573/00030/pdf/EPA03573_mn_2008_09_26-39.pdf

³⁴ Verset, ne ocsmány varangyot! Beszélgetés Vári Fábían Lászlóval, Penckófer János, Magyar napló 20. évf. 9. sz. (2008 szeptember) http://epa.uz.ua/03500/03573/00030/pdf/EPA03573_mn_2008_09_26-39.pdf

³⁵ Verset, ne ocsmány varangyot! Beszélgetés Vári Fábían Lászlóval, Penckófer János, Magyar napló 20. évf. 9. sz. (2008 szeptember) http://epa.uz.ua/03500/03573/00030/pdf/EPA03573_mn_2008_09_26-39.pdf

³⁶ Vári 2013

Vári Fábián László a Beregszászi Vasgyárban dolgozott, 1974-től. Az egyetemet jóval katonasága után 1978-ban fejezte be, de már levelező tagozaton. A Mezővári Középiskola magyar nyelv és irodalom tanára volt 1976-tól, huszonöt éven keresztül. Mint ahogy azt már tudjuk 1967 és 1971 között, az ungvári Forrás Stúdió aktív tagja, akinek irányítói: S. Benedek András, Kovács Vilmos, Balla Gyula, Zselicki József.³⁷

Mindezekről a Magyar Napló 2008-as szeptemberi számában, így emlékszik: „A ’67 novemberében alakult Forrás Stúdió fiataljaitól, mint csoporttól, még távoliak az ellenállás eszméi, de nem keverhetjük őket rossz hírbe azzal sem, hogy esetleg szocialista hazafiak lettek volna. Egyelőre, csak irodalmi sikerekről, a Szilaj nádparipán címmel készülődő versantológiáról, a publikációs lehetőségek bővítéséről álmodoznak, de 1970 táján, Kovács Vilmos erkölcsi támogatásával – már a magyarországi folyóiratokban való megjelenésről is. A műhely legtehetségesebb tagjai (Balla Gyula, Benedek András, Fodor Géza, Füzesi Magda, Zselicki József) mai szemmel nézve is elfogadható, vállalható verseket írnak, melyekben az egyre inkább kiszoruló pártideológia helyét az egyetemes emberi értékek veszik át, Benedek András költészetében pedig a nemzeti élmény beszédes kifejezéseként megjelenik s szinte azonnal tovább- „terjed,” rám is átragad a kurucos attitűd. Azt hiszem, a Stúdión belül ekkor kezd tudatosulni és állandósulni – még nem az ellenállás – a hazug, zsarnoki rendszerrel szemben táplált tagadás gondolata. Ezt csak megerősíti a Benedek–Kovács szerzőpárosnak a kárpátaljai magyar irodalomról készített és a Tiszatáj 1970 októberi és decemberi számaiban közreadott tanulmánya, ahol először mondatik ki nyilvánosan a kárpátaljai magyar lakosság 1944-es sorstragédiája. Ezzel a számunkra fontos irodalom és kultúrtörténeti eseménnyel a Forrás életében egy jelentős fordulóponthoz értünk. A területi (megyei) pártbizottság előretolt szemei ettől kezdve fokozott figyelemmel követik minden lépésünket.”³⁸

1980 táján a költő üzenetet kapott, mégpedig azt, hogy meg kell változtatni a nevét, hogy megkülönböztessék az azonos nevű pályatársától. Nehéz dolog volt ez számára, hetekig gondolkozott rajta, hogy mit tegyen, mikor megjelent náluk S. Benedek András. Tőle kapta László a lakhelyéhez hasonlóan a Vári nevet. László örült, hogy megtarthatta családi nevét is. A későbbiekben elég sok bonyodalmat okozott neki a hármas név, sokszor elírták, összetévesztették.³⁹

³⁷ Csordás – Dupka 2011

³⁸ Verset, ne ocsmány varangyot! Beszélgetés Vári Fábián Lászlóval, Penckófer János, Magyar napló 20. évf. 9. sz. (2008 szeptember): 30 http://epa.uz.ua/03500/03573/00030/pdf/EPA03573_mn_2008_09_26-39.pdf

³⁹ Verset, ne ocsmány varangyot! Beszélgetés Vári Fábián Lászlóval, Penckófer János, Magyar napló 20. évf. 9. sz. (2008 szeptember) http://epa.uz.ua/03500/03573/00030/pdf/EPA03573_mn_2008_09_26-39.pdf

Költői hivatása sokszor háttérbe szorult, tanárként dolgozott, így beszél erről az időszakról: „*írás helyett többnyire tanítottam*”. Mint ahogy azt már tudjuk, verseit nem volt hajlandó a politikai párt és korszak által vallott eszmék és nézetek elvárásaihoz igazítani, ezért az ideiglenes eltiltást kénytelen volt elviselni. Szilenciumát méltósággal viselte. Debütáló verseivel tizenhét évesen jelentkezett, a Kárpátontúli Ifjúság című megyei hetilapban, valamint a Kárpáti Igaz Szóban. 1970 áprilisában Magyarországon a Tiszatájban publikált (Múlt időben, Jelentés). Első verseskönyve 1991-ben jelent meg Kárpátalján, Széphistóriák címmel.⁴⁰

Kordokumentumként is idézik, a Kárpáti Könyvkiadóból származó 1981. január 23-ai levelet, ami a következő:

*„Tisztelt Fábrián Elvtárs! Mellékelve visszaküldjük 1980 novemberében a Kiadónak benyújtott verseit. Ugyanis véleményünk szerint azokból nem állhat össze egy kötetre való, mivel tematikailag a kézirat igen szűk körű, egyetlen mai témájú, a jelent éneklő vers sincs benne, és szinte szó sincs a békéről, a barátságról, a pártosságról, amit kérvényében mint domináló témát említ. Viszont annál több a pesszimista kicsengésű vers s bennük a vér, kín, elmúlás, átok stb. Ezekből a versekből esetleg egy ciklusra valót lehetne összeválogatni. Ajánljuk, hogy terelje lírai hősének figyelmét a mára, a békés alkotómunka örömeire s egy teljesebb, tágabb témakörű válogatással jelentkezzen újra a Kiadónál.”*⁴¹

*Fejes János
szerkesztőség-vezető”*

2.2. A Vári Fábrián-líra befogadástörténeti vázlata

Vári Fábrián László első kiadott verseskötetei, a megírásuk után húsz évvel jelenhettek meg, s ekkorra tehető költői életének kibontakozása. Szinte egyedülálló az ilyen hosszú pályakezdés, a kortárs magyar lírában. Az első köteteiben ismerhették meg az olvasók költészetének karakterét, látás- és beszédmódját, tematikai vonzalmait, és poétikai törekvéseit, jellegadó verstípusait.⁴²

Eperjesi Penckófer János, már a *Világtalan csillag* (2001) című kötet ismeretében is így összegezett: „*A természettel összhangban élő ember érzelmi viszonya, a magyarság népi kultúrájában meghonosodott rend és rendszeresség ősi tudásként építi ezt a költői*

⁴⁰ Papp 2016

⁴¹ Papp 2016: 28

⁴² Vári Fábrián László költői pályája, Elek Tibor, Magyar Művészeti Akadémia, 2017
<https://mmakademia.hu/mobil-munkassag/-/record/MMA15568>

világot. Az idők kezdetéig visszanyúló mítoszi, mondai emlékezet egyes elemeinek az újraszerveződését különös hangsúlyokkal dúsítja a nemzeti szabadságküzdelmek mindenkori igazsága.⁴³

A költő műveiben a szülőföldre való kötődés nem a bezárkózást, hanem a szabadságérzetet hangsúlyozta. Költeményeiben a kárpátaljiság, a függetlenség, a nemzeti hangulat és a történelmi hitelesség mutatkozik meg. Ilyen vonatkozású versei például, a *Várad felől az alkony...*, vagy a *Vásártéri legenda*. De nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt sem, hogy munkáiban az emberi élet érzései is megtalálhatóak, úgy mint, a szerelem és a szerelem.⁴⁴

Petőfi Sándor költészete közel állt Vári Fábrián Lászlóhoz a szabadságélménye, a lángoló költői magatartása, és a szerelemben, barátságban megmutatkozó szenvedélye miatt.⁴⁵

A *Széphistóriák* és az ehhez tartozó többi verse is a kárpátaljai szerelmi költészet legszebb darabjai, amelyekben érezhető a szerelem csodálatossága és tisztasága.

Olvashatjuk például, a *Hajnali virágénekek*ben:

„Úgy szeretnék a szemedre szállni,
miként csak te tudsz a vizeken járni.
Lépteid simulnak úgy a habokra,
mint a bíbor a rózsaszíromra.”⁴⁶

Verseiben az emberi élet érzéseit fogalmazza meg, mint például a büszkeséget, az önminősítést, és a nemzethez, hazához fűződő hűségét. Költeményeiben a szerelem mindig névtelen, ám ezzel ellentétben a barátság, megnevezett személyeket ismertet.⁴⁷

Mint ahogy azt már tudjuk a 70-es években, hazájában nem jelenhettek meg művei, ha ritkán is, de a magyarországi lapokban publikáltak egy-egy versét. 1980 elején a József Attila Irodalmi Stúdió Lendület című fórumában, a Kárpáti Igaz Szó mellékletében is megjelentek művei. A Magyar Írószövetség tagjává vált 1990-1992 között, majd az Elnökség tagja 2007-től. A Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának 2004-től elnöke. Az Együtt c. irodalmi, kulturális, valamint művészeti folyóirat

⁴³ Eperjesi Penckófer 2003: 265

⁴⁴ Eperjesi Penckófer 2003

⁴⁵ Eperjesi Penckófer 2003

⁴⁶ Vári Fábrián László: *Hajnali virágénekek*, I. M. Balycsy – Zsilinszky Endre, Keresztény, Konzervatív, Irodalmi és Társadalomkritikai Folyóirat, 2009

<http://www.szozat.org/index.php/ertekeink/tartalommutato/15906-vari-fabian-laszlo-hajnali-viragenek>

⁴⁷ Eperjesi Penckófer 2003

szerkesztőbizottságának elnöke. Továbbá a következő évben a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Fodó Sándor, aki egykori egyetemi tanára és barátja meghívta a KMKSZ alapító és választmányi tagjává. Három évig a mezővári KMKSZ alapszervezet elnöke. 1992-től a KMKSZ alelnöke. 1994-1999 között a KMKSZ beregszászi járási középszintű szervezetének elnöke, aztán pedig tiszteletbeli elnöke.⁴⁸

1968 óta jelentek meg a versei a helyi kiadványokban, továbbá romániai és magyarországi folyóiratokban, antológiákban. Verseiből válogatást publikált a Kárpáti Kalendárium, a Sugaras utakon (1985), a Vergődő szél (1990), az Évgyűrűk, a Nézz tötretlen homlokomra - A Forrás Stúdió versantológiája (1994), a Töredék hazácska (1994), a Verecke (2003) c. kiadvány és antológia. Jurij Skrobinec és Ivan Petrovci lefordították ukránra verseit, valamint megjelentek versei lengyelül és bolgárul is. Fordításokat is végzett ukránból, ruszinból, és oroszról.⁴⁹

1969-ben, amikor első éves volt az egyetemen évfolyamtársaival az volt a feladatuk, hogy folklór anyagokat gyűjtsenek. A későbbiekben ez a sikeres gyűjtés meghatározó élmény volt életében, mivel 1971-től már céltudatosan kezdte kutatni a kárpátaljai magyar népballadákat. *„Újabban ruszin népballadákat fordítok, mert fontosnak tartom, hogy a magyar olvasó megismerje annak a ruszin közösségnek a költészetét, amely évszázadok óta velünk él. Soha nem voltak velünk ellenséges viszonyban, mindig szabadságküzdelmek mellé álltak, és talán eljön az idő, amikor alkalmunk lesz a közös jövőnkön gondolkodni”* – vallja Vári Fábián László.⁵⁰

Kárpátaljai népdalokat és népballadákat kutatott. *Vannak ringó bölcsők* című gyűjteménye 1992-ben jelent meg az Intermix Kiadó által. Munkássága során a kárpátaljai ruszin népballadákat is fordítja és feldolgozza. Munkáit szakmai folyóiratokban, valamint a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola Acta Beregsasiensis c. évkönyvében jelentették meg.⁵¹

Fontosabb elismerései, díjai: Kilencek díja (1983), Pro Cultura Hungarica (1991), Magyar Művészetért-díj (1992), Berzsényi-díj (1993), Kemény Zsigmond-díj (1998), Bethlen Gábor-díj (2001), Magyar Művészetért Díj (2002), József Attila-díj (2003), Balassi Bálint-émlékkard (2004), Ratkó József-díj (2007), A Magyar Köztársasági Érdemrend lovagkeresztje (2011), Arany János-díj (2011), Kölcsey Emlékplakett (2014),

⁴⁸ Csordás – Dupka 2011

⁴⁹ Csordás – Dupka 2011

⁵⁰ Vári Fábián László PhD, Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet
<https://kmmi.org.ua/arckepcsarnok/irok-koltok/vari-fabian-laszlo-phd>

⁵¹ Csordás – Dupka 2011

Magyarország Babérkoszorúja (2017), a Magyar Érdemrend tisztikeresztje (2020), Kossuth-díj (2021).⁵²

Vári Fábán Lászlót kevés szavú költőnek is mondhatjuk, ez abban nyilvánul meg, hogy a 70-80-as években viszonylag kevés publikációja jelent meg. A 90-es években pedig a társadalomban vállalt feladatai nehezítették meg az alkotói munkáját.⁵³

Művei: *Széphistóriák*, 1991; *Kivont kardok közt*, 1992; *Vannak ringó bölcsők*, 1992; *19 vers a hűségről és a halálról*, 2000; *Világtalan csillag*, 2001; *Harminchárom év*, 2002; *Fecskehajtó idő*, 2004; *Vereckétől Beregszászig*, 2007; *Jég és korbács*, 2010.⁵⁴

2. 3. Az elismert költő életművének alakulása

Vári Fábán László először az ezredfordulón gondolt a prózáírásra. Ez azért fordult meg a fejében, mert barátai is többször mondták neki, hogy a katonatörténetet jó lenne, ha megírna. Továbbá rájött arra, hogy az élettapasztalatait is sokkal tágasabban le tudná írni, mint versekben. Nem felejtethető el az a tény sem, hogy neki egyfajta büntetésként kellett katonának mennie. Mikor visszatért a katonaságból nem volt elcsüggedve, hanem lélekben edzetten, lehiggadva és megerősödve tért haza.

A Tábori posta könyv a katonaéveit, valamint szovjet katonai mentalitást és a kaszárnyák belső életét mutatja be. A Vásártér pedig a költő gyermekkorát, az 50-es 60-as évekbeli magyarság helyzetét, valamint a költő családtagjainak, rokonainak, ismerőseinek történeteit dolgozza fel, elég részletesen és őszintén.⁵⁵

2009 óta szerkesztette az Együtt folyóiratot, amit Nagy Zoltán Mihálytól vett át. A fiatal írással próbálkozó tehetségek, írásaikat elküldték a szerkesztőségbe, tanácsokat és útmutatást várva válaszul. Bátorítás képen az Európa Magyar Házzal közösen az Együtt szerkesztősége különböző tehetségkutató pályázatokat indított el, aminek volt is kereslete. Ezzel párhuzamosan Beregszászban Csordás László irodalomtörténész létrehozta, a fiatal irodalmárok Irodalmi Társaságát, ahol stúdiómunkában közösen fejlesztették a képességeket. Ezek a fiatalok irodalmi rendezvények házigazdái, akik a jövő nemzedékei.

⁵² Vári Fábán László PhD, Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet
<https://kmmi.org.ua/arckepcsarnok/irok-koltok/vari-fabian-laszlo-phd>

⁵³ Vári Fábán László költői pályája, Elek Tibor, Magyar Művészeti Akadémia, 2017
<https://mmakademia.hu/mobil-munkassag/-/record/MMA15568>

⁵⁴ Csordás – Dupka 2011

⁵⁵ A verseknek ajtót kell nyitni (Beszélgetés a 70 éves Vári Fábán Lászlóval), Oláh András, Partium - Irodalmi, művészeti és közéleti folyóirat, XXX. évfolyam, 1. szám, 2021. tavasz
https://issuu.com/norton69/docs/partium-2021-tavasz?fbclid=IwAR3WJiYUQQJt5dpjryM006lxEmatlblbf6gzlBmhHOBUSJK7Sz8dGmK4_98

Számtalan irodalmi elismerésben és kitüntetésben részesült. László minden díjára büszke, mindegyik értékes, kedves számára, de ha mégis ki kell emelni egyet a sok közül, akkor a Balassi Bálint-émlékkardot nevezi meg.⁵⁶

2020-ban jelent meg a Magyar Napló Kiadónál a válogatott verseinek gyűjteménye "Koponyámban gyertya" címmel. A költő a barátai noszogatására írta.⁵⁷

Először is ismerjük meg az előzményeket néhány mondatban. Akik az 1960-70-es években, Romániában magyarként élt, könyvvásárlás közben már természetes lehetett az, hogy a könyvkiadási helye Uzsgorod volt, valamint hogy a Magyar Népköztársaság és az SZSZKR, közös kiadványáról van szó. Ez volt az a kor, ahol bűn volt a tudás, a nagyhatalom gondoskodott arról, hogy a tudást még csírájában elfojtsa a fiatal írókban. Általában az olvasók nem tudták, hogy Uzsgorod az Ungvár, hogy ez a föld Zrínyi Ilona földje, a Rákócziak földje, az akkor kishazánkat Kárpát - Ukrajnának nevezték. Csak szétszórt gondolatok és szóbeszéddek keringtek arról, hogy valahol a Szovjetunióban van ez a kis táj, ahol esetleg magyarok élnek. Ebből a mélységből kellett a kárpátaljai magyarságnak felocsúdni, bizakodva nézni a jövőre, és gondoskodni kellett arról, hogy legyen a jövőnek magyar nemzedéke, tehetsége. Mikor széthullt a Szovjetunió, Ukrajnának ítélték Kárpátalját. Itt közeledünk Vári Fábián László alakjához, aki költő, író, kritikus, néprajzkutató és műfordító. Lírája ékszer az irodalomban, szerény, barátságos, finom modorú, személyisége pedig vonzó az emberek számára. Tisztában kell lennünk ezekkel az ismeretekkel ahhoz, hogy megközelíthessük új kötetét, amely 100 költeményt tartalmaz, az 1969-2019 között írt versekből. Jánosi Zoltán a szerkesztő, egy 59 oldalas utószót írt a verseskötetben. Ezt megelőzően, a 100 vers tengerében merülhet el az olvasó.⁵⁸

A kötetben az első lírai megnyilatkozás egy mezőségi ballada, Három árva címmel. A tragikum, műfaja illik a költő sorsához.

A kötet következő versét Farkas Árpádnak ajánlja, aki nemrég halt meg, erdélyi magyar költő, mindketten a hűséges helyben maradásról írtak, és úgy is éltek-élnek. A

⁵⁶ A verseknek ajtót kell nyitni (Beszélgetés a 70 éves Vári Fábián Lászlóval), Oláh András, Partium - Irodalmi, művészeti és közéleti folyóirat, XXX. évfolyam, 1. szám, 2021. tavasz
<https://issuu.com/norton69/docs/partium-2021-tavasz?fbclid=IwAR3WJiYUQOJt5dpjryM006lxEmatlblbf6gzlBmhHOBUSJK7Sz8dGmK4> 98

⁵⁷ A verseknek ajtót kell nyitni (Beszélgetés a 70 éves Vári Fábián Lászlóval), Oláh András, Partium - Irodalmi, művészeti és közéleti folyóirat, XXX. évfolyam, 1. szám, 2021. tavasz
<https://issuu.com/norton69/docs/partium-2021-tavasz?fbclid=IwAR3WJiYUQOJt5dpjryM006lxEmatlblbf6gzlBmhHOBUSJK7Sz8dGmK4> 98

⁵⁸ Hegedűs Imre János írása Vári Fábián László Koponyámban gyertya – 100 vers (1969–2019) című kötetéről, Hegedűs Imre János, Olvasat Magyar Napló 2020 • <https://olvasat.hu/uzsgorodtol-ungvarig/>

továbbiakban marad a tragikum alaphang és egy Vári Fábián-líra érzékelhető. Szavaiban felcsendül az emberség, a tisztesség.⁵⁹

Hogy mi áll legközelebb tevékenységei közül a szívéhez kérdésre, így válaszolt a 70 éves Vári Fábián László: „*Mindig a legújabb a legkedvesebb. 2020-ban jelent meg a Magyar Napló kiadónál a Koponyámban gyertya című válogatás, amely száz költemény tartalmaz az 1969–2019 között írt versekből. Jánosi Zoltán, a Rádiusz könyvek sorozatának megálmodója terjedelmes és alapos utószót írt hozzá, amelyben nemcsak a verseket, hanem a költészetemet is alaposan elemezte. Ezt a kötetemet tartom olyan kiadványnak, amely kellő színvonalon reprezentálja eddigi munkásságom nagyobbik részét. Az anyagot öt tematikai ciklusba rendeztem. A szellembeszéd a gondolati versek ciklusa, az Akit bölcsőbe szültek a személyes sors és dráma tépelődéseit egyesíti, a Frivol furulyán a szerelem ígéit variálja, a Sikoly és sóhajban a történelem által sokat rángatott szülőföldünk sorsa elevenedik fel, a Palackba zárt üzenetben pedig az egykor keresztény Európáért, az emberiségért, a bizonytalan jövőért aggódó versek sorakoznak.*

*Ennek a ciklusnak lett záró- és egyben a kötet címadó verse a Koponyámban gyertya, hogy egy villanásra a hamleti kérdésre is koncentrálni tudjunk – zárta gondolatait a költő”.*⁶⁰

⁵⁹ Hegedűs Imre János írása Vári Fábián László Koponyámban gyertya – 100 vers (1969–2019) című kötetéről, Hegedűs Imre János, Olvasat Magyar Napló 2020 <https://olvasat.hu/uzsgorodtol-ungvarig/>

⁶⁰ Vári Fábián László: Nem méltó Európához, amit a kárpátaljai magyarokkal tesznek, Kárpátalja hírportálja Magyar Nemzet 2021. 10. 21 <https://www.karpatinfo.net/2021/10/21/vari-fabian-laszlo-nem-melto-europahoz-amit-karpataljai-magyarokkal-tesznek-200051228?fbclid=IwAR29HqIcebq7qtCpJ-inFVCLJmYVVwd5AyCV8jL0lXxsPnmm-eM0CymYvao>

III. A KOPONYÁMBAN GYERTYA CÍMŰ KÖTET MINT ÖSSZEGZÉS

*„Te jól tudod, a költő sose lódit:
az igazad mond, ne csak a valódit,
a fény, amelytől világlik agyunk,
hisz egymás nélkül sötétben vagyunk.”*
József Attila

3. 1. A Koponyámban gyertya című kötet bevezetése

Vári Fábián László, Koponyámban gyertya című verseskötetében, ötvenévnnyi versgyűjtemény olvasható. A könyv elején a kiadó a következő szavakkal ajánlja az olvasók számára: *„kiválogatott száz verse lírájának kristályszerű összegzéseként vall a történelemtől, a nemzetéről, önmagáról, Műveit olvasva a honfoglaló, a tájon elsőként széttekintő harcosok, a török elől menekülő, majd Rákóczi seregébe álló magyarok, ruszinok, vérvő fejű kurucok, a sztálini munkatáborokba, a jeltelen jeges földbe száműzöttek arca ragyog föl. S mögöttük a mindezt bemérni, értelmezni és láttatni akaró költő történelmet átvilágító tekintete. E könyv elementárisan üzeni azt a hitet és magatartást is, amely nemcsak egy költői életműnek, egy kisebbségi és egy nagyobb nemzeti kultúrának az elidegeníthetetlen része, hanem a méltóbb emberi életnek is tisztára csiszolt iránytűje. Küldetését sem rozsdával verni, sem hamis mágnespontokkal kitéríteni nem tudta a történelmi idő. A trianoni diktátum századik évében művein át hárommillió-kétszázézer, hazájából kikényszerített magyar - és leszármazottaik több nemzedéke - beszél hozzánk.”* A kötet végét János Zoltán elemzése zárja.⁶¹

Ahogy már a fentiekben is említettem a költő a versgyűjteményt a barátai noszogatójának is eleget téve írta, szedte össze. A költő körülbelül kétszáz verssel rendelkezik, de ezek összességét túl soknak gondolta, ezért inkább, a versek válogatását állította össze. Azért maradt a száz versnél, mert ennyiben már megmutatkozik a kis világa, élete. Ez a versmennyiség még nem okozhat, nehézséget, túlsúlyoltságot az olvasó számára. A költő csak azokat a verseket szedte össze ebbe a gyűjteménybe, amelyek húsz, harminc, negyven év után is értékesek. Jánosi Zoltán professzor, Lászlót a válogatás

⁶¹ Vári 2020

közben szakmai tanácsokkal és baráti biztatással látta el. Azért, hogy a versek között könnyebb legyen a tájékozódás, öt tematikai ciklusba tekinthetőek, olvashatóak el. A ciklusok a következőképpen sorakoznak a könyvben: a gondolatai versek *A szellembeszéd* ciklusban találhatóak meg, a személyes sorsról, *Akit bölcsőbe szültek* második ciklusban olvasható versek összessége. A következő ciklusban a szerelem kap szerepet, a *Frivól furulyán* címmel, a szülőföldünk sorsáról a *Sikoly és sóhaj* című ciklusban található versek sorakoznak. A bizonytalan jövőért, az emberiségért, és Európáért, jövőért aggódó versek, a *Palackba zárt üzenet* című ciklusban olvashatóak. Az utolsó ciklus záró verse, a *Koponyámban gyertya* című vers, mint a kötet neve.⁶²

Hosszú út telt el a között az idő között, hogy a költő megírta verseit és, hogy ezeket a verseket az olvasók a kezükbe vegyék. Vari Fábíán László versei csak 1991-ben jutottak el oda, hogy kiadják. Ezt megelőzte az, hogy háromszor utasította vissza a Kárpáti Kiadó a verseit. Ezt azzal magyarázta a vezetőség, hogy nem elég pártosak a versei. 1991-ben mégis kiadták, méghozzá azért, mert meg akarták előzni azt, hogy először Magyarországon adják ki kötetét.

3. 2. Szellembeszéd

3. 2. 1. Három árva

A *Három árva* a *Szellembeszéd* ciklushoz tartozó első vers. Az alcíme (*A népballada dallam nélküli mezőségi változata 1988-ból*), arra viszi az olvasó figyelmét, hogy nem csak a kárpátaljai, hanem a más kisebbségbe taszított magyar közösség nevében szól mindkét „*Mostohaanyaországnak*”. A vers magába foglalja a párbeszédet, a lírai monológot, és a természet bánatos, bús, szomorkás hangulatát. Jelentésében nemcsak a személyes tragédia mutatkozik meg, hanem szülőföldje drámáját, a múlt szenvedését és nehézségeit is elmondja: „*Fogoly apánk*”, „*anyánk a halál asszonya*”, „*létiünk csak emléklüktetés*”, „*elperelt földek*”, „*Mostohaanyaország*”, kalász, amely „*néhai anyánk húsába*” vert gyökeret, a Mostoha szemében „*ördög ül, eleven átok*”, „*kifordult temetők ölén*”.⁶³

⁶² Egyértelműen és végérvényesen a költészet Beszélgetés Vári Fábíán Lászlóval, Farkas Wellmann Éva, Bárka online Ablak a kortárs magyar irodalomra, 2020/6 <http://www.barkaonline.hu/beszelgetesek/7486-egyertelm-en-es-vegervenyesen-a-kolteszet-beszelgetes-vari-fabian-laszloval>

⁶³ Papp 2016

A vers bemutatja a mostohától menekülő árva gyermekek szomorú sorsát. Valójában nem konkrét személyekről van szó, hanem ez ennél sokkal több, az árvákkal egy elszakított nemzetet, a mostohával pedig egy új, idegen, hitegető hatalmat mutat be:

„– Egyetek, bestye kölykei,
Édesként mondja Anyátok!
– Jaj, a szemedben, Mostoha,
Ördög ül, eleven átok!”

3. 2. 2. Útban Törökország felé

A verscím alatti dátum *1717. szeptember 15-21*, a haza elhagyásának kezdetét jelöli. A versben párhuzamba van állítva Rákóczi és a határon túli magyarok sorsa, mindez a szülőföldhöz való tartozásban, a kisebbségi helyzethez való illeszkedésben mutatkozik meg. A vers szerkezetét tekintve, öt nyolcsoros versszakból áll. Az első versszak az utazás kezdetét mutatja be, a hajó már a tengeren sodródik: ⁶⁴

„Alattunk reménnyel ringó gályán
pogány föld felé futunk,
hol a Patróna glóriáját
ölti magára jó urunk.”

Az utolsó versszakban a megérkezést, Drinápoly tornyai jelentik:

„Sodorják felénk a fellegek
Drinápoly karcsú tornyait.”

A keserű száműzetésbe került magyarság bizakodik, reménykedik az otthontalanság és szorongó fájdalom ellenére is. A következő versrészletben: „*Otthon zsibbadást hord az ájer, a vetést véreső veri, elhullatják virágaikat az akasztófák ágai.*” Megjelennek a kisebbség nehézségei, az emberek mindennapi életének sorsai. A kisebbségek sorsa a versben az, hogy kénytelenek pogány földön érvényesülni, mert elvesztették hazájukat. Mégis bizakodnak egy jobb világ, és élet iránt. A vers hangulatában nincs megalkuvás. A költő indulatosan viseli sorsát, és ez az indulat érzékelhető a versben is. Az utolsó versszak nem bizakodó, hanem inkább elrettentő, félelmetes:

⁶⁴ Papp 2016

„Ármányos félhomály szállja meg
a hajósok szemgödreit.”⁶⁵

A vers nemcsak szomorú üzenetet foglal magába, hanem reménykedést, hitet a megmaradásban, és visszavezető útban:

„Hatalmas hittel hisszük mégis:
hamarost lesz majd visszaút,
és a tengertől visszakupunk
lobogót, várfalat, falut.”

Az 1., 2. és 5. versszakban a szomorúság, és csüggedés jelenik meg. A 3., 4. versszakban pedig az ideges, nyugtalan érzelmi állapot kifejezésével találkozhatunk, valamint a ki nem mondott gondolatokkal.⁶⁶

3. 2. 3. Illyés Gyula fejfája előtt

A mű, a *Szellembeszéd* ciklusban található. Vári Fábián László egyik legismertebb verséhez tartozik az, *Illyés Gyula fejfája előtt*. A vers, a *Koponyámban gyertya* verseskötetben, az első ciklusban olvasható. A vers címéből következtethetünk arra, hogy Illyés Gyulának szánta, halála után. Illyés Gyuláról tudnunk kell azt, hogy író, drámaíró, lapszerkesztő, háromszoros Kossuth-díjas költő, műfordító, valamint 1998-ban posztumusz tagjává választotta, a Digitális Irodalmi Akadémia.⁶⁷

Az író a versben a közösségi gondot mutatja be, az anyanyelvi hűség iránt.⁶⁸

A vers kezdő sorai azonban, személyes jellegűek:

„Hazámtól távol,
Hozzád sírközelben”

Az író fejet hajt Illyés Gyula előtt, fogadalmat tesz a tanítás megtartásáról, hogy megőrzi a nyelvet. Vári Fábián László a világban szétszóródó magyarság szónokaként tiszteli Illyést. A vershelyzet klasszikus. Kishazánk költője, külön versben szól Illyés Gyulához, a sírja fölött, mert félti az anyanyelv hanyatlását és elmúlását, ezért védeni akarja.⁶⁹

⁶⁵ Papp 2016

⁶⁶ Papp 2016

⁶⁷ Illyés Gyula, Digitális Irodalmi Akadémia <https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/illyes-gyula>

⁶⁸ Vári Fábián László, Magyar Művészeti Akadémia 2017 <https://mmakademia.hu/alkoto/-/record/MMA15568>

⁶⁹ Jánosi 2020

A vers elmondja, hogy veszély fenyegeti az anyanyelvet, valamint, hogy a költő felelősséget érez a nyelv iránt:

*„S ha nem mondtad elégszer,
hiába mondtad,
hogyan ezerszer jaj
a nyelvehagyottnak,
mert biccen a szó már
a száj szögletén.”*

3. 2. 4. Csoóri Sándorhoz

Vári Fábrián László, az idősebb jelképes generáció alakjának is szánt verset, melynek címe: *Csoóri Sándorhoz (közel hajolva)*. A versben a szembeszegülés témája a középpont, a nyomást gyakorló és veszélybe sodró nagyhatalommal szemben. Az árulás megvetésének kimondása, új dolog az eddigiekhez képest. Az orosz papnak, Mártonnak, az ellenséggel való együttműködése, drégelypalánki dicstelen szerepe, ahogyan azt halhatatlanná tette Arany János, negatív elutasított példa, és ezért szégyent hoz az utódaira.⁷⁰

*„Bátoríts, Uram győzz meg magyarul:
anyanyelvvel altestet nyalni? Soha!”*

Az alábbi versrészletet, egy ritka szemléleti tömörülésben hozta létre, a rég halott népi költők szókincsét és tehetségét:⁷¹

*„Mert repperek dongják körül a Szerelmet,
és levágott kézfejet rejt az avar.
Ha rászárad vérünk a palántalevélre,
s ha nem telnék szemünkre csipkefedélre,
egy ibolyalevél is jól betakar.”*

⁷⁰ Papp 2016

⁷¹ Jánosi 2020

Csoóri Sándor, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett, prózaíró, esszéíró, a Digitális Irodalmi Akadémia alapító tagja, kétszeres Kossuth-díjas és kétszeres József Attila-díjas magyar költő, politikus.⁷²

A magyar néphagyományokról esszét a hatvanas években írt. Ez olyan fordulatot hozott, miszerint a mai megváltozott életvilágba vissza kell vinni a néphagyományt.⁷³

Sajnos a költőnek már gyermekkorában többször is kellett találkoznia az idegen nagyhatalom „nyomorító” természetével. Lászlónak otthon sokat kellett hallgatnia az idősebbek panaszait, sírásait, a fogságba odaveszett gyerekek, testvérek, férfiak miatt. Az iskolában pedig ezt a nagyhatalmat dicsérni kellett. Míg otthon az Istenhez imádkoztak, addig az iskolában meg kellett tagadni. Azért, hogy a gyerekeknek a későbbiekben könnyebb legyen sok szülő ukrán vagy orosz iskolába íratta gyermekét. Mire a szülők rájöttek arra, hogy ez így nem megoldás, már késő volt. Az anyanyelvünk gúnyolása ellenére, mi még inkább ragaszkodtunk hozzá.⁷⁴

3. 2. 5. Ady alkonya

A vers a *Szellembeszéd* ciklusban található. Vári Fábián Lászlónak talán ez az egyik legszebb verse. *Ady alkonya* című vers, a magyarság és a kisebbség elválaszthatatlanságát, a végzetes sorscsapás fájalmát mutatja be. A költő a magyarság mostoha sorsát, fájalmát eleveníti meg:⁷⁵

*"Sorsomhoz szabott síri ágy
A felnégyelt Haza,
Testemnek tüzét csillapítsd,
Tisza és Duna. "*

Ady Endre az egyik legjelentősebb magyar költője a huszadik századnak. Az emberi élet minden jelentős területére kiterjed a költészete, példamutató hazafi.

⁷² Csoóri Sándor , gyerekversek.hu <https://gyerekversek.hu/category/csoori-sandor/>

⁷³ Csoóri Sándor emlékére, Élete és munkássága, Nomád Napló <https://www.nomadnaplo.hu/elete-es-munkassaga?fbclid=IwAR0zrqzKOCMIDVDATX14HmldXISJEwb5emuCRE8FazHcNCrVjo4jf0xyK2s>

⁷⁴ A verseknek ajtót kell nyitni (Beszélgetés a 70 éves Vári Fábián Lászlóval), Oláh András, Partium - Irodalmi, művészeti és közéleti folyóirat, XXX. évfolyam, 1. szám, 2021. tavasz https://issuu.com/norton69/docs/partium-2021-tavasz?fbclid=IwAR3WJiYUQQJt5dpjryM006lxEmatlblbf6gzlBmhHOBUSJK7Sz8dGmK4_98

⁷⁵ Eperjesi Penckófer 2003

Költeményeiben találkozhatunk a szülőföldről, szerelemről, a hitről, a szabadságról, a mulandóságról és az egyenlőség témáiról.⁷⁶

A költő a saját önportréját formálta meg a versben, amit a haldokló Ady személyében mutat be. Valamint felmeri vállalni a kisebbség nemzeti helyzetét az olvasók előtt. A versben megmutatkozik a kisebbségi magyarok Trianon által elszenvedett sorsa, amelyet a beregszászi költő is megtapasztalt.⁷⁷

Ez a költemény, Ady alakjával azonosuló szerepvers. A szerepversben a költő valóságos vagy elképzelt személy álarcát ölti magára, valamint annak hangján szól. Ezt mutatják a nagybetűs sorkezdések, valamint a nagy kezdőbetűs szavak. A versben megfogalmazott személyes gondok nem csak a költő saját nehézségei, hanem az egész nemzet közös ügye:⁷⁸

*„Írhatta volna magyarul
Akárki fia,
Parancsba kapván, hogy házát
El kell hagynia.”*

Vári Fábrián László költészetében ugyanúgy, mint Adynál fontos a magyarság sorsa. Ady költészetének is állandó, valamint folytonos visszatérő témái, a magyar származás, a magyarság, magyar történelem, a magyarság és Európa. A magyarság verseiben gyakran állítja szembe a múltat a jelennel, a jelent a jövővel, a szembesítés eszközét használja. A jövő kilátásait a jelenről félti, meghatározó motívumként megjelennek az elmúlás és a nemzethalál látomása.⁷⁹

Kölcsey írta: hogy megbűnhődte már e nép..., de valójában még csak jóval később jött a 20. századi magyar tragédia. A haza földjének szétszakítása miatt szerencsétlen helyre kerültek a magyarok, ezért kisebbségként kell élniük. Ezért a teljes kifosztottság-érzésnek előképe Ady Endre, „az utolsó magyar”.⁸⁰

⁷⁶ Ady Endre élete (1877-1919), Vass Judit https://vassjudit.hu/wp-content/uploads/2020/03/ADY-ENDRE-%C3%89LETEK%C3%96LT%C3%89SZETE.pdf?fbclid=IwAR08_ArZC3qg7KFwTiVQRNOFGKHgdsURJDpDAi0QVBi7IfAAfxyDtE1bEhI

⁷⁷ Jánosi 2020

⁷⁸ Nagy 2005

⁷⁹ Ady Endre Magyarság – versek, Sulinet https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/irodalom/irodalom-11-osztaly/ady-endre-magyarsag-versei/ady-magyarsag-versei?fbclid=IwAR2vJatzSY7qy2yUwOb-eEkX1RP_UG3VI4ISaPBYoUAkjH9D3Fh3_9bDR_k

⁸⁰ Papp 2016

A kárpátaljai magyarok sorsa felébreszti a költőben a saját szomorú sorsát is, a vers írása közben ez volt kihatással lelkivilágára, valamint, hogy nem kerülhettek kiadásra írásai:

„*Ím, most e vers is meggyötör,
Alig létezem.
Áldani készül s visszahull
Ölembe kezem.*”

3. 2. 6. Változatok a halotti beszédre

A vers a *Szellembeszéd* ciklusban található. Műfaját, már címéből következtethetjük, hogy az első magyar nyelvemlékünk ősiességéhez kapcsolódik. Ezért évezredek szemléleti ívet húz az idő kezdetétől. Azok a szerzők, akik az életművel foglalkoznak, kiemelik és elismerik a vers jelentőségét.⁸¹

Feltételezhetjük azt, hogy Vári Fábián László a vers első soraival, egy dél-amerikai regény világára utalhat. Gabriel García Márquez Nobel-díjas, a következő sorokkal zárja a híres regényét: „...mert az olyan nemzetségnek, amely száz év magányra van ítélve, nem adatik még egy esély ezen a világon.”⁸²

A vers első soraiban, a büszke családfák képzeletbeli helyeül, az „amazoni erdőket, tekinti. A vers címe nem véletlen, mivel ismerjük, hogy az életművét a nép, és az egyház műveltségével bevonásával magában egyesíti az évezredek kultúránkat. A költemény első részében megjelöli Ábel személyét, a legendás világban a családfa, már az egész emberiséget jelképezi. Világvége jövőképet vetít elénk, a végzetről szóló költői képzelődés.

Érdekes lehet az is, hogy milyen kapcsolatban áll a cím a klasszikus irodalommal, valamint, hogy a mű Márai Sándor vagy Kosztolányi Dezső *Halotti beszédével*. Vári Fábián László felteszi a költői kérdést a versében: „*Hát miért vagyok én ennyire fontos?*”

„*Milliók közt az egyetlenegy*” – egyértelműen ez Kosztolányi válasza a kérdésre. A nyelv-és kultúra veszteségét, a szétszóródást nehézségét, fájdalmát Márai Sándorral teszi egyformává:⁸³

⁸¹ Papp 2016

⁸² Gabriel García Márquez 1971

⁸³ „... s egy reggel nem volt már Magyarország”, Marcsák Gergely, Magyar Napló, 2017/2
<https://marcsakgergely.blogspot.hu/2017/06/23/verselemzes-vari-fabian-laszlo-valtozatok-a-halotti-beszedre>

*„Négy apa után hárman maradtunk.
Félárbocon nevünk lobogója.
Jimmy Fébien fent Canadában,
s az ő öccsének sem lesz már utóda.”*

Négy szerkezeti részre osztható a vers. Ezeket a részeket arab számokkal jelöli a költő. A címében a *változatok* kifejezéssel találkozhatunk, jól megszerkesztett és felépített, valamint tartalmilag szoros kapcsolatban álló írásműről árulkodik. A vers első része különleges világba repíti az olvasót, a környezet rombolás valósága, találkozik egy természetfeletti világgal. A vers témája előidézett, a családfa motívummal találkozhatunk, mely fontos a második részben.⁸⁴

A második részben az ősök felkeresése és a nemzet történelmének fontosabb helyszínei elevenednek meg. Egyetlen lírai énben egyesül, a múltbeli és jelenbeli tapasztalatok, a költő és a nép is emlékezik. Egy nemzet visszaemlékezése történelmet jelent. A szerző a család első emlékét, családfa keletkezését 1650-re tartja. Bocskai vitézlő kapitányát a következő képen említi meg: *„ős üköm nemzéseképtelen öccse”*. A következő sorokat olvasva, már a kolerajárványnál járunk, amelyben a család harmadát elvitte. Az ezt következő versszakban már a költő apa nagyapját említi, aki: *„két fészekalja utódot nemzett.”* A nemzet újra veszélybe sodródott. Így sodródunk napjainkig, a rossz állapotba a rokonság szétszóródik a nagyvilágba, s ezért nem viszi tovább a sok balszerencsét megélt család nevét. A költő örökségül, ezt Zoltán fiának ajánlotta:⁸⁵

*„Jöjj, fiam, lássad: így fest az ábra.
A históriák így érnek véget.
Az íveket az Úr angyala írja,
de sokra a Sátán lehel pecsétet.”*

A költői személyiség, egyéni problémája a harmadik és negyedik részben mutatkozik meg. A halál és az elmúlás rémálmai a harmadik részben mutatkoznak meg. A negyedik részben viszont már a mulandó szépséget, az élet örömeit akarja megörökíteni a költő. Megjelenik a költői ars poetika. A lírai lélek fájdalom teljes átéléssel sújtó önkifejezésének, egyik legszebb írása:⁸⁶

„Ám mellkasom mélyén, ha reng a lélek,

⁸⁴ „... s egy reggel nem volt már Magyarország”, Marcsák Gergely, Magyar Napló, 2017/2
<https://marcsakgergely.blogspot.hu/2017/06/23/verselemzes-vari-fabian-laszlo-valtozatok-a-halotti-beszedre>

⁸⁵ „... s egy reggel nem volt már Magyarország”, Marcsák Gergely, Magyar Napló, 2017/2
<https://marcsakgergely.blogspot.hu/2017/06/23/verselemzes-vari-fabian-laszlo-valtozatok-a-halotti-beszedre>

⁸⁶ „... s egy reggel nem volt már Magyarország”, Marcsák Gergely, Magyar Napló, 2017/2
<https://marcsakgergely.blogspot.hu/2017/06/23/verselemzes-vari-fabian-laszlo-valtozatok-a-halotti-beszedre>

*mit a szóoptikás kamera sem lát,
azt vérrel lehet csak... Ezért mártom
szívem falába olykor a pennát”.*

Az elmúlás gondolatától a költő lelke ábrándozva gondolkodik, a fontosnak tartott értékeket leírja az utókor számára. Írástehetségének köszönhetően Vári Fábián László, a kortárs magyar irodalom egyik legjobbjá.

A vers üzenete az, hogyha ügyesen megőrizzük hagyományunkat, kultúránkat, értékeinket az utókor számára, akkor a magyarok nagy családfája, hosszú évek során növekedhet még.⁸⁷

3. 3. Akit bölcsőbe szültek

3. 3. 1. Ereimben az idő

A kötet második ciklusának az egyik verse, az *Ereimben az idő*. Ez a vers családörténeti és eredetmagyarázó elbeszéléseknek az összessége. A lírai én az első három versszakban jelenik meg. Egy hasonlat által mítoszi időbe helyezi a lírai ént:⁸⁸

„Oly vén vagyok már, mint a tenger.”

Ebben a versben a lélek és szív vívódásaival és az önmagát kifejező vonásokkal találkozhatunk. A költő a határokat sem térben, sem időben nem ismeri. Az emberi közérzetet a világ elfogadása és befogadásán keresztül, látómező-perspektíva uralja. A költő e művében mesterségesen előállított alakká alakul, a nemzetét pedig, testben és lélekben hordozza. Valamint lírai személyisége poétikai testet ölt.⁸⁹

A költő saját élete kezdetét hasonlással mutatja be, természeti jelenségként, valamint képződményként említi szüleit:⁹⁰

„Anyám szikla volt, apám a szél.”

Az állandóságnak, a változásnak, az átalakulásnak elválaszthatatlan része a lírai én:

⁸⁷ „... s egy reggel nem volt már Magyarország”, Marcsák Gergely, Magyar Napló, 2017/2

<https://marcsakgergely.blogspot.hu/2017/06/23/verselemzes-vari-fabian-laszlo-valtozatok-a-halotti-beszedre>

⁸⁸ Szembesülve az idővel (Vári Fábián László: Ereimben az idő), Csordás László, Bárka online Ablak a kortárs magyar irodalomra, Együtt 2015/6 http://www.barkaonline.hu/kritika/5073-szembesulve-az-id-vel---vari-fabian-laszlo-koteter-l?fbclid=IwAR1C5pBq_IK9zpvzM_RmonJsi3D-BjTTqQVYtyUj68DZsBvenAbpuCTJrMI

⁸⁹ Jánosi 2020

⁹⁰ Szembesülve az idővel (Vári Fábián László: Ereimben az idő), Csordás László, Bárka online Ablak a kortárs magyar irodalomra, Együtt 2015/6 http://www.barkaonline.hu/kritika/5073-szembesulve-az-id-vel---vari-fabian-laszlo-koteter-l?fbclid=IwAR1C5pBq_IK9zpvzM_RmonJsi3D-BjTTqQVYtyUj68DZsBvenAbpuCTJrMI

„Anyám elfogyván sivatag lett. Lépkedek rajta, mégsem lelem.” Továbbá: „Apám nélkül holt víz a tenger, / ezért nem szűnhet ő soha.” A továbbiakban láthatjuk azt, hogy a lírai én a „váltott gyerek” jellemzőit ismeri fel saját magán:

„Én meg... tán váltott gyerek voltam
Nem fogott semmi nevelés”

A továbbiakban láthatjuk azt, hogy a családfa folytatódik, nem áll meg, mivel a gyerekek párt találtak maguknak, és újra kibontakozik a szerelem és ebből majd utódokat nemzenek:

„Kölykeim szemei már kinyíltak.
Mind felhajtották párjukat,
s újra indult a szerelem-évkör,
hogy létrehozzák majd másukat.”

Az utolsó versszakot viszont már a bizonytalanság uralja, és Isten ostora, mert aminek el kell jönnie, az el fog jönni, mindegy ki mit próbál ellene tenni.

A műben a költő mesterien próbálja megfogalmazni az élet értelmét, amit az ember nem változtathat meg, mert ami elrendeltetett az be is fog következni. A versen költői képei követik egymást.⁹¹

3. 3. 2. Téli táj koporsóval

A *Téli táj koporsóval* című verset, a második ciklusban olvashatjuk. Mikor a költő érzékeli az idő múlását, újabbnál újabb színárnyalatokat fedez fel az életben, és fel is tárja azokat. A *Téli táj koporsóval* című költeménye, ennek a többirányú terjeszkedésnek az alapja:

„Fölöttem tűz és jég alattam,
fogaim bilincse összekattan,
a nyelvre pecsétet üt a szó,
a soha ki nem mondható,
pedig csak nem is ágyúszó.”

A költői személyiség leszántása egyszerre csodálatos és félelmetes. Az ars poetika alkotórészének is tekinthető ez az elszántság. A költő ezen megszólalása nagyon erős, tudatos és határozott. Ez a mesterség tudat egyszerre háborgó és megértő is. A harmadik versszak így kezdődik:

⁹¹ Papp 2016

*„Fogadjuk méltón, ünnepelve,
ki sudáran, ki térdepelve”*

A költemény a látomást csodálatos módon írja le, valamint még tele van titkokkal, valami nagyon fontos dolog lehet a költeményben, és az életpályán, ez abban nyilvánul meg, hogy a tűz és jég, valamint a fönt és lent szavak gondosan vannak kiválasztva. Az emberi jóindulatot a fizikai tágasság biztosítja.⁹²

A költő megszólalása hiába tűnik csak személyesnek, ez nem csak az, hanem közösségi, ugyan úgy szól a nemzethez, mint a kissebséghez is.⁹³

A költői viszonyulásáról ez az első maradandó összefoglalása ez a vers. A költeményben megjelennek az élet dolgai, a halálos tél alkotóelemei, mint a jégzengés, bilincs, koporsó, hóhalál. Ellentéteket is találhatunk versben: tűz-jég, sudáran (egyenes)-térdepel, üszök-hó. A továbbiakban megjelöli a temetők mormolását, a történelemtől se feledkezzünk meg, mikor visszhangozzák a harcmezők, a szabadságért folyt küzdelmet. Továbbá szólunk kell az árulóról is, akik azt bizonyítják, hogy létezik az, amit idegenek elvettek: *„Elárulják a hitszegők”*. Elmondja, hogy élni bizony érdemes, mert van miért, a magyarságért, az igazságért, és ezt beragyogják a csillagok.⁹⁴

A vers mesélője nem tud mindent kimondani *„a nyelvre pecsétet üt a szó”*, de utalásaival eszünkbe juthat Kölcsey és Vörösmarty szavai. Ezek a sorok a Himnuszból: *„Szerte nézett s nem leié / Honját a hazában. / Bércre hág és völgybe száll, / Bú s kétség mellette, / Vérözön lábainál, / S lángtenger felette”*. A Szózatunkból pedig a következő szavak: *„S a sírt, hol nemzet sűlyed el”*.

A versben megtalálható a legősibb rímképlet: párrím valamint a bokorrím. A vers kezdete és végzete ismétlés. A vers kezdete a következő:

*„Fölöttem tűz és jég alattam,
fogaim bilincse összekattan”*

Az utolsó két sora pedig a következő:

*„fogaim bilincse összekattan,
mert fölöttem tűz és jég alattam.”*

⁹² Eperjesi Penckófer 2003

⁹³ Jánosi 2020

⁹⁴ Papp 2016

A költemény versszakai öt sorosak, melyben az első két sor párrímek a többi három pedig bokorrímet alkot, egy versszak kivételével. A kitartás is a hűség érződik a versen.⁹⁵

3. 4. Frivol furulyán

3. 4. 1. Feslik a setét...

A bordalokat poétai körben szokták bemutatni, stílusa és formája szakmailag elismert. Jellemző az ilyen versekre a rím, a szójáték, kacérkodás a fehérréppel, a komolytalanság, továbbá bú, átkozódás, a pohár fenekén való megoldáskeresés.⁹⁶

A *Feslik a setét* című versben a költő a sötétséget megpróbálja nem egyenlővé tenni a szomorúsággal, a meggyötrődéssel és bánattal. A mű több műfaji egyveleget valósít meg úgy, mint a bordalt, a csavargó éneket, a vidám és bús népdalt, valamint az erotikus és mulattató éneket.⁹⁷

*„Lány lép szobámba,
palack a kezében,
sok leomló fürtje
vadfekete.
Rejtem a szívem
rácfeketébe,
de részegen villan
rám a szeme...”*

A vers soraiban megfigyelhető a népköltészet, a régi magyar nyelv, és a tájnyelv. A műben megtalálhatóak a következő elemek: gyors és pattogós ritmus, az egymással kapcsolatban lévő sorok szinte a lélek kivirágoztatásával táncra kelnek.⁹⁸

3. 5. Sikoly és sóhaj

3. 5. 1. Világtalan csillag

Ez a vers a *Sikoly és sóhaj* című ciklusban található meg. A vers nyolcsoros négy versszakból áll. A verset nem a szabályosság jellemzi. A strófákban találkozunk fél rímmel, rímmel, néhol a jobb hangzás érdekében asszonánc van benne, Találhatunk

⁹⁵ Eperjesi Penckófer 2003

⁹⁶ Papp 2016

⁹⁷ Jánosi 2020

⁹⁸ Jánosi 2020

verssorokat melyeknek hosszúsága és ütemezés változatos. A költeményben több helyen is felismerhető a kétütemű ősi nyolcas, például a második versszakban. Más sorokban három ütemmel, valamint kilenc és tíz szótagú sorokat olvashatunk. A magyaros verselés valahol az időmértékhez van igazítva, de a vers harmóniája nem sérül. A költemény gondolatához ez jól viszonyul.⁹⁹

Vári Fábián László a *Világtalan csillag* című versét Kis Ferenc irodalomtörténésznek írja. A költő Tiszahátra, pontosabban Péterfalvára vezeti vissza az irodalomtörténészt. A következő részletben, megszólítja, valamint vigaszt nyújt barátjának:

*„a gyötrelmek aknamezején
beszélni tanulva lépeget.”*

A csillag már nem ragyog, világtalanná vált, ez miatt fordul segítségül a „szerelmes, nőnemű angyalok”-hoz. Mégpedig azért, hogy vigyék el Szeged alól, a megháborodott Tiszán, a folyó folyását megfordítva, haza az anyaföldre.¹⁰⁰

A következő érzéssel tele versszakban a napsütéssel beragyogó, baráti melegséggel tele szülőhelyről olvashatunk:

*„Péterfalván most zeng a nyár,
szomjadra forrás ád vizet,
eltitkol minden ölelést,
hallgat a Szerelemsziget.
S ha ingeden rúzsolt virít,
hidd el, hogy arra sincs szavunk.
Lépj ki a partra, Kiss Ferenc,
Ugocsában itthon vagyunk.”*

A költő ebben a versében meghittén és bizalmasan beszél a végzetes sorsú Kis Ferenchez. Vári Fábián Lászlónak ez az egyik legszebb portréverse. Mikor írta a költő a verset, még hihette azt, hogy valamiben segíthet egy ilyen fajta megszólítással, de sajnos 1999 őszén Kis Ferenc meghalt. Kis Ferenc irodalomtörténész Tiszapéterfalván született, a hetvenes években szövődött barátsága Vári Fábián Lászlóval. László barátja gyógyulásáért ezt a fohászkiáltó, gyönyörű versimát fogalmazta meg.¹⁰¹

⁹⁹ Eperjesi Penckófer 2003

¹⁰⁰ Papp 2016

¹⁰¹ Vári Fábián László: *Világtalan csillag*, Penckófer János, 2001. december 7., 47. szám
<https://karpataljalap.net/2001/12/07/vari-fabian-laszlo-vilag-talan-csillag>

3. 6. Palackba zárt üzenet

3. 6. 1. Az alagút végén

Az alagút végén című vers, a *Palackba zárt üzenet* utolsó ciklusában olvasható. Vári Fábián László régi irodalmi motívumot értelmez újra, és elevenít fel ebben a versében. Az ember az alagúton keresztül el akar jutni egyik pontból a másikba, ahol sem pihenő, sem megállás nincs. A cél pedig nem más, mint az alagútból való kijutás. Mindezek lényege az átmenetiség, ami kapcsolódhat a klinikai halál állapotából felébredő betegek elbeszéléseihez is. Ebben az átmeneti állapotban az alagút végén az utazót fényesség és meleg várja. Vannak vélemények mi szerint ez támasztja alá, hogy a halál után is van élet. A versben ezzel ellentétben nem a fény és a meleg várja az utazót, hanem hideg és a természet kiüresedése:

*„Az alagút végén
hideg lesz nagyon.
Szellőt, madarat
nem ringat a lomb”.*

Az ember átalakuláson megy keresztül, és minden mozdulatával védekezik, amíg életútja végéhez ér. Ezért hasonlónak válnak, a születés és a halál megelőző pillanatai. A méhbe a magzat és az alagútból kiérő ember, védekező reflexe azonosul. De viszont ez a két pillanat nem lesz azonos, mivel az embernek komoly, ismeretlen múltja van és útja végéhez érve.¹⁰²

Életre kel Vörösmarty kezének emléke, mikor az emberi sors súlyos, végzet sorsán mereng:¹⁰³

*„és a jövő tornya
máris fáj a földnek”*

A versben egy olyan világgal szembesülünk, ahol a lelkek fázva összegömbölyödnek, és az alagút végén a rideg elmúlást a reményvesztettséget és a világvégét mutatja meg. A költő szerint van élet a halál után is.¹⁰⁴

¹⁰² Szembesülve az idővel (Vári Fábián László: Ereimben az idő), Csordás László, Bárka online Ablak a kortárs magyar irodalomra, Együtt 2015/6 http://www.barkaonline.hu/kritika/5073-szembesulve-az-id-vel---vari-fabian-laszlo-koteter-1?fbclid=IwAR1C5pBq_IK9zpvzM_RmonJsi3D-BjTTqgVYtyUj68DZsBvenAbpuCTJrMI

¹⁰³ Jánosi 2020

¹⁰⁴ Papp 2016

A költő megidézi *Thomas Mann: József és testvérei* regényt. A regény híres kezdősorai egyértelműen:

„*Valóban mélységes
mély a múltnak kútja*”

A múlt megismerésének szándéka előhívja a kötetben az eredet, teremtés és családtörténetek különböző variációit.¹⁰⁵

3. 6. 2. A Gikhon partjain

A *Gikhon partjain* című verset az utolsó ciklusban olvashatjuk. A vers tizenkét versszakból és harminckét sorból áll. A versen keresztül a bibliai Édenkertbe találjuk magunkat. A Gilkhon név a Paradicsombeli egyik folyóra emlékeztet. A Károli Gáspár fordítású Biblia első könyvében a 2. rész 13.versében olvashatunk a folyóról a következő képen: „*A második folyóvíz neve pedig Gihon; ez az, a mely megkerüli az egész Khús földét.*” A teremtésnek egyik fontos eleme a folyó, amely a bőséget, a jólétet biztosítja.

Gihón-forrás egy bővizű forrás. Az ősök már építettek valamiféle járatot, ehhez a forráshoz, mindezt még azelőtt, hogy az izraeliták elfoglalták volna a tájat. Valószínűleg erre utal a 2Sám 5,8. Salamon királlyá koronázása, ennél a forrásnál történik.¹⁰⁶

Vári Fábíán László a versében ehhez a hagyományhoz tér vissza. A Gikhon partjaival az idő kimérésére gondolhat a költő, amikor azt feltételezi, hogy az emberiség fordulóponthoz ér:

„*ott méretett ki a korszakok hossza,
akkor zizegett fel
az idő szíve.*”

Az első versszakban hétköznapi módon jeleníti meg a szentséget a következő képen:

„*Mikor az Úr a jövőt programozta,
s szájában haszonra
fordult az ige.*”

¹⁰⁵ Szembesülve az idővel (Vári Fábíán László: Ereimben az idő), Csordás László, Bárka online Ablak a kortárs magyar irodalomra, Együtt 2015/6 http://www.barkaonline.hu/kritika/5073-szembesulve-az-id-vel---vari-fabian-laszlo-koteter-l?fbclid=IwAR1C5pBq_IK9zpvzM_RmonJsi3D-BjTTqgVYtyUj68DZsBvenAbpuCTJrMI

¹⁰⁶ Gihón-forrás, Arcanum https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztven-bibliai-lexikon-C97B2/g-gy-C9D14/gihon-forras-C9D5E/?fbclid=IwAR0d4AT-PwO1268T_sJ-TK5hwssgM0UB_xGJ-X-5wTQ7kYonPsowPGSeUDw

A költő emberi tulajdonságot ad, az emberfeletti hatalomnak.¹⁰⁷

A versben a madáchi sugallatot vehetünk észre, melynek összegzése, Jézus földre érkezése.¹⁰⁸

Értelmezhetjük úgy is, hogy az Úr azért küldte a Fiát a Földre, hogy a rendszerhibát kijavítsa és újraprogramozza. „A lelketlen és mechanikus technikai világgal való egybejátszása a teremtés- és megváltástörténetnek kétségtelenül elidegenítő hatású. Bizonytalanságot, illetve bizalmatlanságot sugároz.”¹⁰⁹

3. 6. 3. Koponyámban gyertya

A *Koponyámban gyertya* című vers az ötödik ciklus - *Palackba zárt üzenet* - utolsó verse. A vers címe Yorick emlékét idézi meg, mellyel egybefoglalja az emberi küldetést, ezen belül az imádságot, és fohászkodást. A vers ötlete arra épül, hogy a keresztény eszme- és értékrend megvállalásának fontos jelentősége van a halál – vagy elképzelt halál – utáni lélek földi küldetésében.

A következő részben megfogalmazódik a keresztény evilági lét emblémája, mely a kereszt, valamint felelevenedik Krisztus sorsa:¹¹⁰

„*Elterülök csendben,
félíg eleven árnyékként
egy rozsdavert keresztén.*”

A költő a saját küldetését úgy fogalmazza meg, hogy közben Krisztus keresztjét és szülőföldje kínjait is a maga nehézségeinek érzi. Az önarcképét az élete során Istentől, természettől, és sorstól kapott feladatok által mutatja be. A vers mondanivalójában azt fedezhetjük fel, hogy Istennek is szüksége van társakra, mivel a Földön az emberek életét egyre inkább próbálja bekebelezni a gonoszság, a bűn, a rossz:

„*...de a sarki fény hullámozó
függönyén át látom:
a főmemóriában
babrál valaki.*”

¹⁰⁷ Szembesülve az idővel (Vári Fábán László: Ereimben az idő), Csordás László, Bárka online Ablak a kortárs magyar irodalomra, Együtt 2015/6 http://www.barkaonline.hu/kritika/5073-szembesulve-az-id-vel---vari-fabian-laszlo-koteter-1?fbclid=IwAR1C5pBq_IK9zpvzM_RmonJsi3D-BjTTqgVYtyUj68DZsBvenAbpuCTJrMI

¹⁰⁸ Jánosi 2020

¹⁰⁹ Papp 2016: 166

¹¹⁰ Jánosi 2020

Az emberek, akik Istent követik, elkötelezettek és tetterre készek még a halál után is. A küldetést egyszerre emberi és természetfelettinek is tekinthetjük az ars poeticában. A megalakult Yorick körülmény által az isteni és nemzeti küldetés továbbra is megmarad, valamint ezáltal a halál is legyőzetik:¹¹¹

*„Koponyámat a föld
majd egyszer kiveti:
hadd fehéredjék
az áldott holdsütésben!
Gyertyát állít bele
a törzsből valaki,
s kigyújtja két szemem
Istennek nevében.”*

¹¹¹ Jánosi 2020

ÖSSZEGZÉS

A kárpátaljai magyarságnak mindig is nehéz sors jutott. Aki a monarchia idején Kárpátalján született, annak sajnos át kellett élnie azt, hogy élete során különböző rendszerváltásokon menjen keresztül. Az itt élő embereknek mindig is nehéz volt, mert soha nem tudták azt, hogy hova kell tartozni, milyen nyelven szólaljanak meg. S mindezek a korlátok rá nyomták bélyegüket a kárpátaljai magyar emberek életére és lelkivilágára. Ezen nehézségek közepette, a kárpátaljai magyarok mindig próbálták megőrizni anyanyelvüket, származásukat, hagyományukat.

Vári Fábián László hatalmas értékeket képvisel, nemcsak a kárpátaljai, hanem az egyetemes magyar irodalomban is. Az a történelmi fókusz, amely egész gondolkodását meghatározza, az a trianoni békediktátum és ennek következményei a kárpátaljai magyar lakosságra, melynek ő is része. Ennek az egész helyzetnek a történelmi képtelensége, furcsasága és az ez ellen lázadás jelenik meg Vári Fábián László verseiben. Vári Fábián László egész költészete és emberi tevékenysége arra fókuszál, hogy a kárpátaljai magyarságot megtartsa és őrizze. A régi hagyományok valamint a magyar és részben ruszin népköltészet nagy hatással voltak költészetére. Néprajzkutatóként ismeretében van különböző varázsénekeknek, regöléseknek, rítusoknak, népdaloknak, és népballadáknak. Nem egyszerűen csak népi motívumokat vesz be a verseibe, hanem a költészete nyelvi síkon is integrálja a kárpátaljai létet. A költő ezt mind jellegzetesen, egy huszadik és huszonegyedik századi költői nyelvbe és kifejezésbe képes beilleszteni.

A munkában összefoglalásra került Vári Fábián László költői pályája. A 2020-ban kiadott verseskötete, a *Koponyámban gyertya* címet kapta, melyben száz versét gyűjtötte össze az 1969-2019-es évekből. A költő egy beszélgetés során így fogalmazott: „*Magam korlátoztam a fél évszázad anyagát száz versre, mert ennyiből már kikerekedhet az én kis világom, amelyben akár az olvasó is otthonra lelhet.*” A könnyebb tájékozódás érdekében a költő verseit öt tematikus ciklusba rendezte el. Az első ciklus a *Szellembeszéd* címet kapta, melyben a gondolati versek sorakoznak. A következő ciklus a személyes sors és dráma tépelődéseit egyesíti, amely, *Akit bölcsőbe szültek* címet kapta. A szerelemről szóló verseit a *Frivol furulyán* ciklusban egyesítette. A történelem során sok próbát kiállt szülőföldünk sorsáról szóló versek, a *Sikoly és sóhajban* tárul elénk. Az Európáért, a bizonytalan jövőért, az emberiségért aggódó versek a *Palackba zárt üzenetben*

elevenednek fel. Ebben a ciklusban utolsóként kapott helyet a *Koponyámban gyertya* című vers, mely egyben a kötet címadó verse.

A *Koponyámban gyertya* című költemény, a könyv legfontosabb tartalmi vonásait foglalja magába, megláttatva velünk a költő emberi küldetés parancsait, az Istenhit hatalmas erejét és a nemzeti felelősségtudat fontosságát.

IRODALOM- ÉS FORRÁSJEGYZÉK

- Czine Mihály 199: Magyar irodalom Kárpátalján. Tiszatáj, 1991.08
- Csordás László – Dupka György 2011: Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet A „Bajvívó Vonulat Örököse...” Vári Fábián László Hatvan Éves Szemelvények, Versek. Ungvár: A Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet
- Dupka György 2017: Magyar irodalmi élet és írásbeliség Kárpátalján. Ungvár-Budapest: Intermix Kiadó
- Eperjesi Penckófer János 2003: *Tettben a jellem. A magyar irodalom sajátos kezdeményei Kárpátalján a XX. század második felében.* Budapest: Magyar Napló – Kárpátaljai Pedagógus Szövetség
- Gabriel García Márquez 1971: *Száz év magány.* Budapest: Magvető Kiadó
- Görömbei András 2000: A kárpátaljai magyar irodalom fő sajátosságai. In Nemzetiségi magyar irodalmak az ezredvégen. Debrecen: Kossuth Egyetem Kiadó
- Jánosi Zoltán 2020: „Holdút magasán” Jegyzetek Vári Fábián László költészetéről In Vári Fábián László: *Koponyámban a gyertya 100 vers (1969-2019).* Budapest: Magyar Napló, Írott Szó Alapítvány
- Nagy Gábor 2005: A történelem mint megtartó erő Vári Fábián László Költészetében. Magyar Napló
- Papp Endre 2016: Vári Fábián László. Magyar Művészeti Akadémia
- Penckófer János 2010: Irodalmi, kulturális élet az 1980-as években. In: Kárpátalja 1919–2009. Történelem, politika, kultúra. Argumentum MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézete
- Vári Fábián László 2013: Az Együtt című folyóirat indulása (1966) és a Forrás nemzedéke. S. Benedek András emlékének. In: Együtt
- Vári Fábián László 2020: *Koponyámban gyertya 100 vers (1969-2019).* Budapest: Magyar Napló Írott Szó Alapítvány
- „... s egy reggel nem volt már Magyarország”, Marcsák Gergely, Magyar Napló, 2017/2 <https://marcsakgergely.blogger.hu/2017/06/23/verselemzes-vari-fabian-laszlo-valtozatok-a-halotti-beszedre> (megtekintve: 2022. 04. 21.)
 - A verseknek ajtót kell nyitni (Beszélgetés a 70 éves Vári Fábián Lászlóval), Oláh András, Partium - Irodalmi, művészeti és közéleti folyóirat, XXX. évfolyam, 1. szám, 2021. tavasz <https://issuu.com/norton69/docs/partium-2021->

[tavasz?fbclid=IwAR3WJiYUQOJt5dpjryM006lxEmatlblbf6gzlBmhHOBUSJK7Sz8dGmK4_98](#) (megtekintve: 2021. 10. 20.)

- Ady Endre élete (1877-1919), Vass Judit https://vassjudit.hu/wp-content/uploads/2020/03/ADY-ENDRE%C3%89LETEK%C3%96LT%C3%89SZETE.pdf?fbclid=IwAR08_ArZC3qg7KFwTiVQRNOFGKHgdsURJDpDAi0QVBi7IfAAfxyDtE1bEhI (megtekintve: 2022. 02. 04.)
- Ady Endre Magyarország – versek, Sulinet https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/irodalom/irodalom-11-osztaly/ady-endre-magyar-sag-versei/ady-magyar-sag-versei?fbclid=IwAR2vJatzSY7qy2yUwOb-eEkX1RP_UG3VI4ISaPBYoUAKjH9D3Fh3_9bdR_k (megtekintve: 2022. 04. 05.)
- Arcanum Digitális Tudománytár <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/pannon-pannon-enciklopedia-1/magyar-nyelv-es-irodalom-31D6/irodalmunk-a-masodik-vilaghaboru-utan-437A/kisebbsegi-magyar-irodalmak-czine-mihaly-4398/a-karpataljai-magyar-irodalom-43BD/> (megtekintve: 2022. 02. 17.)
- Csoóri Sándor , gyerekversek.hu <https://gyerekversek.hu/category/csoori-sandor/> (megtekintve: 2022. 02. 25.)
- Csoóri Sándor emlékére, Élete és munkássága, Nomád Napló <https://www.nomadnaplo.hu/elete-es-munkassaga?fbclid=IwAR0zrqzKOCMIDVDATX14HmldXISJEwb5emuCRE8FazHcNCrVjo4jf0xyK2s> (megtekintve: 2022. 03. 25.)
- Egyértelműen és végérvényesen a költészet Beszélgetés Vári Fábián Lászlóval, Farkas Wellmann Éva, Bárka online Ablak a kortárs magyar irodalomra, 2020/6 <http://www.barkaonline.hu/beszelgetesek/7486-egyertelm-en-es-vegervenyesen-a-kolteszet-beszelgetes-vari-fabian-laszloval> (megtekintve: 2022. 03. 11.)
- Gihón-forrás, Arcanum https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyn-bibliai-lexikon-C97B2/g-gy-C9D14/gihon-forras-C9D5E/?fbclid=IwAR0d4AT-PwO1268T_sJ-TK5hwssgM0UB_xGJ-X-5wTQ7kYonPsoWPGSeUDw (megtekintve: 2022. 03. 28.)
- Hegedűs Imre János írása Vári Fábián László Koponyámban gyertya – 100 vers (1969–2019) című kötetéről, Hegedűs Imre János, Olvasat Magyar Napló 2020 <https://olvasat.hu/uzsgorodtol-ungvarig/> (megtekintve: 2022. 04. 10.)
- Illyés Gyula, Digitális Irodalmi Akadémia <https://pim.hu/hu/dia/dia-tagjai/illyes-gyula> (megtekintve: 2022. 03. 18.)
- Kortárs Irodalmi és Kritikai Folyóirat, Elek Tibor, Mi volt a Forrás a kárpátaljai magyar irodalomban <http://epa.oszk.hu/00300/00381/00030/elek.htm> (megtekintve: 2021. 11. 14.)
- Ma7 Juhász Dósa János "Mindkét hazából kiárvulva" – Vári Fábián László 70. születésnapjára <https://ma7.sk/irodalom/mindket-hazabol-kiarvulva-vari-fabian-laszlo-70-> (megtekintve: 2022. 04. 13.)
- Szembesülve az idővel (Vári Fábián László: Ereimben az idő), Csordás László, Bárka online Ablak a kortárs magyar irodalomra, Együtt 2015/6 <http://www.barkaonline.hu/kritika/5073-szembesulve-az-id-vel---vari-fabian-laszlo->

[koteter-l?fbclid=IwAR1C5pBq_1K9zpvzM_RmonJsi3D-BjTTqqVYtyUj68DZsBvenAbpuCTJrMI](#) (megtekintve: 2021. 12. 10.)

- Vári Fábián László költői pályája, Elek Tibor, Magyar Művészeti Akadémia, 2017 <https://mmakademia.hu/mobil-munkassag/-/record/MMA15568> (megtekintve: 2021. 11. 14.)

- Vári Fábián László PhD, Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet <https://kmmi.org.ua/arckepcsarnok/irok-koltok/vari-fabian-laszlo-phd> (megtekintve: 2022. 04. 15.)

- Vári Fábián László: Hajnali virágének, I. M. Balycsy – Zsilinszky Endre, Keresztény, Konzervatív, Irodalmi és Társadalomkritikai Folyóirat, 2009 <http://www.szozat.org/index.php/ertekeink/tartalommutato/15906-vari-fabian-laszlo-hajnali-viragenek> (megtekintve: 2021. 12. 02.)

- Vári Fábián László: Nem méltó Európához, amit a kárpátaljai magyarokkal tesznek, Kárpátalja hírportálja Magyar Nemzet 2021. 10. 21 <https://www.karpatinfo.net/2021/10/21/vari-fabian-laszlo-nem-melto-europahoz-amit-karpataljai-magyarokkal-tesznek-200051228?fbclid=IwAR29HqIcebq7qtCpJ-inFVCLJmYVVwd5AyCV8jL0IXxsPnmm-eM0CymYvao> (megtekintve: 2022. 04. 19.)

- Vári Fábián László: Világtalan csillag, Penckófer János, 2001. december 7., 47. szám <https://karpataljalap.net/2001/12/07/vari-fabian-laszlo-vilag-talan-csillag> (megtekintve: 2022. 04. 21.)

- Verset, ne ocsmány varangyot! Beszélgetés Vári Fábián Lászlóval, Penckófer János, Magyar napló 20. évf. 9. sz. (2008 szeptember): 28 http://epa.uz.ua/03500/03573/00030/pdf/EPA03573_mn_2008_09_26-39.pdf (megtekintve: 2021. 12. 02.)

РЕЗЮМЕ

У закарпатських угорців завжди була важка доля. Хто народився в Закарпатті під час монархії – той мусив пережити, що постійно треба звикати до різних порядків кожного режиму. Людям, які тут жили, завжди було важко, бо ніколи не знали, куди треба відноситися, якою мовою говорити. Ці всі рамки показали себе в житті закарпатських жителів, в їхньому душевному стані. Попри цих важких часів, закарпатські угорці завжди пробували захистити свою рідну мову, походження, звичаї та обряди.

Варі Фабіан Ласло зробив величезний внесок не тільки в закарпатській, а й в угорській літературі теж. Історична точка зору, яка впливає повністю на його світогляд – та Тріанонська мирна диктатура і її вплив на життя закарпатських угорців, до частини цих жителів належить і він. Ці справи, які історично є неможливими, дивними, протистояння проти цих подій відображаються у віршах Варі Фабіан Ласло. Вся поетична і громадська діяльність Варі Фабіан Ласло спрямована на те, щоб закарпатських угорців утримати і захистити. Старі звичаї, а також угорські частково русинські народні вірші та пісні відігравали велику роль у його поетичній роботі. Він був дослідником народної творчості, тому знав різноманітні ворожні пісні, ритуали, народні пісні, народні балади. Не просто використовує народні мотиви у своїх віршах, а й інтегрує в мову поетичності закарпатське існування. Поет це все може поєднати в поетичну мову двадцятого і двадцять першого століття.

В моїй роботі я зробила узагальнення поетичної діяльності Варі Фабіан Ласло. У збірці віршів «Коронуámban gyertya», яка була видана у 2020-му році, зібрано сто віршів з 1969-2019 років. Поет при одній розмові так сформулював свої думки: «Я сам скоротив свої вірші, які написав за пів століття на сто, бо з цього вже висвітлюється мій маленький світ, в якому може знайти читач свою домівку». Щоб легше було орієнтуватися, поет поділив свої вірші на п'ять тематичні цикли. Перший цикл отримав назву – «Szellembeszéd», в якому знаходяться вірші про думки. У другому циклі поєднано особисті драми, свою долю, і отримав назву – «Akit bölcsőbe szültek». Вірші про кохання він зібрав у цикл «Frivol furulyán». В історії існування наш рідний край витримав чимало випробовувань, про цю долю зібрані вірші в циклі «Sikoly és sóhaj». За Європу, за невизначене майбутнє, за людей, переживаючи вірші

можемо прочитати у циклі «Palackba zárt üzenet». У цьому циклі останнім віршом став «Коронуámban gyertya», що і стало назвою збірки віршів.

Вірш з назвою «Коронуámban gyertya» відображає найважливіший зміст всієї збірки, показуючи нам те, для чого поет працює, чому він висланий на цей світ, величезну силу віри в Бога, важливість відчуття відповідальності за свій народ.

MELLÉKLET
Az elemzett versek

SZELLEMBESZÉD

Vári Fábrián László: Három árva

(A népballada dallam nélküli mezőségi változata 1988-ból)

Fogoly apánk már nem üzen,
Anyánk a halál asszonya,
Létünk csak emlék-lüktetés,
Szöghajunkon az ég hava.

Szánkra vadszedrek hamva száll,
Szomjunk eloltja patanyom.
– Túl az elperelt földeken
Látsz-e más hazát, Asszonyom?*

– E vérző ösvényen tovább.
– Mostohaanyaországba?
Emleje száraz, öle bűdös,
A tekintete meg sárga!

– Kezében illatos cipó!
– Amely még kalász korában
Fejfáink között vert gyökeret

Néhai anyánk húsába!
– Egyetek, bestye kölykei,
Édesként mondja Anyátok!
– Jaj, a szemedben, Mostoha,
Ördög ül, eleven átok!

Mennykövet templomokra sújt,
S feketedik a homlokom,
Kifordult temetők ölén
Szélvész sípol a csontokon.
Porevő kígyóként tekeregj,
Merevedj sziszegő kővé!
Az oldozás joga nem enyém –
A békítő, örök időé.

1988

* *Az eredeti változatokban Szűz Mária
igazítja útba az árvákat.*

Vári Fábrián László: Útban Törökország felé

(1717. szeptember 15-21.)

Mindkét hazából kiárvulva,
csak hitünkben töretlenül,
lelkünk holdfehér vásznaira
Isten árnyéka nehezül.
Alattunk reménnyel ringó gályán
pogány föld felé futunk,
hol a Patróna glóriáját
ölti magára jó urunk.

Otthon zsibbadást hord az ájer,
a vetést véreső veri,
elhullatják virágaikat
az akasztófák ágai.
Hatalmas hittel hisszük mégis:
hamarost lesz majd visszaút,
és a tengertől visszacapunk
lobogót, várfalat, falut.

Vágyódik ezért a szemgolyó
a gyertyafényhomály után,
verejtékezve áll a kéz
a körbevándorló kupán.

S mikor minden vérlobbanást
testmeleg indulat hevít,
daccal recsenti szét a szó
a fogak porcelánjait:

Hasítsd meg, Uram, az egeket,
kell most nagyon az áfium! –
Végtagjainkba szegeket
veret az evangélium.
S mert Pilátus kezeit mossa,
álmain csak átsuhanunk,
de az árbockeresztről újra
feléd fordul ábrázatunk...

Eljő, ím, újbórn ünnepe is,
Úr asztalánál nem várnak ránk.
Szánk szögletéről csöndes patakban
szakadni kezd a Miatyánk...
Ármányos félhomály szállja meg
a hajósok szemgödreit.
Sodorják felénk a fellegek
Drinápoly karcsú tornyait.

Vári Fábán László: Illyés Gyula fejfája előtt

Hazámtól távol,
Hozzád sírközelben
Tőled kérdezem,
mi végre hát?
S ha nem mondtad elégszer,
hiába mondta,
hogy ezerszer jaj
a nyelvhagyottnak,
mert biccen a szó már
a száj szögletén.
Te sem is tudhatod,
ki vagyok én,
mert csak a kérdésre
kapcsol az agy:

„Melyik nép
fogadott gyermeke vagy?”
Eleitől fogva
génjeinkben hordva:
anyaország, anyaöl,
anyatej, anyanyelv.
Mienk vagy!
Beszélünk fuldokolva,
ha fakad a sírás,
ha harsan az elv.
Makacs szánkra fegyelmet
izzó jogarral égess,
csak őrizz meg bennünket, édes,
édes anyanyelv!

Vári Fábán László: Csoóri Sándorhoz

(közel hajolva)

A fellegek – alkonyi varjak – elülnek,
végképp elenyészik a nappali hold.
Az Úr szeme pásztázza lelkünket újra,
s Mutatóujjával rácsap a húrra,
vagy gyertyaszál-időnkhez napokat told.

Hát toldja csak, toldja sok kisdéd
piláccsal,
angyali nép seregeljen oda,
hol bomlik a beszéd, s az orca pirul.
Bátoríts, Uram, győzz meg magyarul:
anyanyelvvel altestet nyalni? Soha!

Hisz voltak, mert voltak, kik úgy
hegedültek,
mint Márton pap – jelzi a drégelyi rom.
De mindétig követték őket az árnyak,
s fiaik lehajtott fejjel jártak
e tűzre Való Világban. Iszonyodom!
...Mert repperek dongják körül a
Szerelmet,
és levágott kézfejet rejt az avar.
Ha rászárad vérünk a plátánlevélre,
s ha nem telnék szemünkre csipkefedélre,
egy ibolyalevél is betakar.

Vári Fábrián László: Ady alkonya

Elhagy az árnyam, elmegyek,
Csillag sincs velem.
E homályt át nem ütheti,
Megpihen szemem.
Sorsomhoz szabott síri ágy
A felnégyelt Haza,
Testemnek tüzeit csillapítsd,
Tisza és Duna.

Az alkony bíbor színre vált,
Hitem erősítsem.
A Pokol az, mely így üzen,
Nem az Úristen.

Kegyetlen szél kerekedik
Holnap ilyenkor,
Kidőlt serlegekből elfolyik
Az úrasztali bor.

Ím, most e vers is meggyötör,
Alig létezem.
Áldani készül s visszahull
Ölembe kezem.
Írhatta volna magyarul
Akárki fia,
Parancsba kapván, hogy házát
El kell hagynia.

Vári Fábán László: Változatok a halotti beszédre

Zoltán fiamnak

1.

Elfogynak az amazoni erdők,
a büszke családfák rendre ledőlnek.
Ereszakadt, vérző kábelkötegek
a gyökerek – végeik szikrázva ölnek,
behálózzák a levegőeget, majd
villámként vágnak vissza a fába.
A rügyek kómába esve is érzik,
ha jajdul lomb, ha lobban a fáklya,
ez ítéletidőben reinkarnált
Ábel áldozati tűzének mása.

Körbetáncolni nincsen már testünk,
csak lelkünk száll emelkedő spirálban
az ózonlyukig magasló kürtön
menekülvén a mennyországba.

2.

A családfa törzsét, mint drága halottat,
tisztába rakva, megborotválva,
mielőtt feláldoznánk a tűznek,
toljuk a computertomográfba.
Okos doktorok, nosza előre,
neki a réteg-felvételeknek!
A százhetvenedik évgyűrű ívén
mi dolguk volt az ördögszegeknek?
S lám, kettőszázötven közelében
a rajzolatot újabb görcs nyomja.

Ős üköm nemzéseképtelen öccse
ekkor lett önnön génjei foglya.
Mint Bocskai vitézülő kapitánya,
duplán szemezett már a halállal,
számot vetett a földdel, az éggel,
s távozott magvának szakadtával.

Később a kolera portyázott erre,
a család harmadát szekérre rakta.
Ekkor kezdett a törzs revesedni,
íme az írás, a kibontott akta.

Apai nagyapám kitett magáért,
két fészekalja utódot nemzett.
Öt fiút csak a megmaradásért,
három lányt halott, hős fia helyett.
Jaj, hogy e pompás vérörökséget
fiai jórészt elpazarolták!
Segített benne Prága és Moszkva,
s egy reggel nem volt már Magyarország.

Négy apa után hárman maradtunk.
Félárbocon nevünk lobogója.
Jimmy Fébien fent Canadában,
s az ő öccsének sem lesz már utóda.

Jöjj, fiam, lássad: így fest az ábra.
A históriák így érnek véget.
Az íveket az Úr angyala írja,
de sokra a Sátán lehel pecsétet.

3.

Már-már azt hittem, révbe jutottam,
de elmémmel most az ördög cicázik.
Fél szemem bárányfelhők után jár,
nősténnyel incselkedik a párja,
bal lábam embrió-korom vizében,
jobbik a szatmári verbunkot járja,
s míg brummog a bőgő big bánatában,
szülém szívének két pitvarában
két magzat tombol, a kapukat rázza.
Egyikük magát a fényre kirágja,
s anyja vérebe fullad a másik.

Hát miért vagyok én ennyire fontos?
Ha vackomon rémálmoktól gyötörve,
levegőm fogytán hörögve rángok,
holt apám rohan váltott szelekkel,
s úgy veri vissza belém a lelket,
hogy orromon-számon dőlnek a lángok.

4.

Talán a teremtés alvó emléke
láncolta hozzám e jó szagú világot.
Emlékszem, tudom, minden ízére,
midőn majd más térben s időben járok.
Addig is ölelném, festeném folyton,
agyagból tovább álmodnám bronzba,
szerelme idején tetten érném
a virágot, mielőtt ledől a porba!

Ám mellkasom mélyén, ha reng a lélek,
mit a száloptikás kamera sem lát,
azt vérrel lehet csak... Ezért mártom
szívem falába olykor a pennát.

Hej, de amiket mostanában
a meghurcolt tudat kivet magából,
belerokkanna citera, hárfa,
mert jégvihar fedezi s ólomzapor.
Nytott gerinccel, vízfejjel jönnek
cenzúrán, logikán, át a halálon,
nyelvem gyökerén nyöszörögnek,
kaparnak meszes dobhártyámon,
rondítják ajkam, akár a herpesz
a torzképek, víziók, fátumok.
A papíron vérszennyes piktogramok –
enervált vers-abortátumok.

AKIT BÖLCSŐBE SZÜLTEK

Vári Fábián László: Ereimben az idő

Oly vén vagyok már, mint a tenger.
Anyám szikla volt, apám a szél.
Ereimben az idő zizeg csak,
vésztartalékra hűtve a vér.

Anyám elfogyván sivatag lett.
Lépkedek rajta, úgysem lelem.
De fogaim közt felsikolt néha,
ha homokká lett testét eszem.

Apám nélkül egy holt víz a tenger,
ezért nem szűnhet ő soha.
Fuvolázik, ha éppen szerelmes,
s ha bösz – bűg, mint az orgona.

Én meg... tán váltott gyerek voltam.
Nem fogott semmi nevelés.

Mikor az enyéim eljöttek értem,
nyakamnak udvarolt épp a kés.

Lassan kölykeim szemei nyílnak.
Vadásznak. Felhajtják párjukat.
Újra indul a szerelem-évkör,
hogyan létrehozzák majd másukat.

A Föld meg csak kereng billió éve,
mintha űzné az Isten ostora.
Részegült rovar jár úgy a fényre,
míg belobban szárnya hímpora.

Valami felséges feromon hívja.
Már zümmögésén is hallani.
S mikor a lámpa utolsó villan,
unottan lecsapja valaki.

Vári Fábián László: Téli táj koporsóval

Fölöttem tűz és jég alattam,
fogaim bilincse összekattan,
a nyelvre pecsétet üt a szó,
a soha ki nem mondható,
pedig csak nem is ágyúszó.
Kényszerülök kibírni ébren.
Fölcicomázva jégcsipkében
hová indulhatnék, merre?
Az ég szép homloka beverve,
és dől a hóhalál kegyelme.
Fogadjuk méltón, ünnepelve,
ki sudáran, ki térdepelve,
míg meg nem öszülünk egészen
e velőt szaggató jégzengésben.
Ki suráran, ki térdepelve.

S ahol a legbujább a tél,
egy gazdátlan koporsó földet ér.
Oldalán vérben áll a szó,
a soha ki nem mondható,
ami csak nem is ágyúszó.
De kiragyogják a csillagok,
amire képtelen vagyok;
elmormolják a temetők,
visszhangozzák a harcmezők;
elárulják a hitszegők.
Azóta minden idióta
üszökkel írja ki a hóra,
mire az én kezem alkalmatlan,
fogaim bilincse összekattan,
mert fölöttem tűz és jég alattam.

FRIVOL FURULYÁN

Vári Fábián László: Feslik a setét...

Sűrved a setét
éjjeli posztó,
az a szövőszék,
jaj, de magas!
A csillagménesnek
abrakot osztó
telihold fénye
ólomsugaras.

Héj, famulus,
a szomjúság támad,
s már egy hete
száraz a cseber!
Üres kupához
illik a bánat -

nem üzen Tokaj,
sem víg Eger!

Beregszász hegyei
megrontva ülnek,
hasznát elszívták
kóbor ördögök.
Ott most tablettás
lóréket szűrnek,
s az Úristen ege
hasztalan dörög.

Nem terem nekünk
malosa szőlő,
mustot sem ad,

mert nincs bakator.
Onthat itt áldást
májusi felhő.
bor nélkül iszonyú
gyászos a tor.

Lány lép szobámba,
palack a kezében,
sok leomló fürtje
vadfekete.
Rejtem a szívem
rácfeketébe,

de részegen villan
rám a szeme ...

Feslik a setét
éjjeli posztó,
rikolt a harsona-
hangú kakas.
Vakít a képernyőn
frissen hullt porhó,
s magas a kedvem,
ma újra magas!

SIKOLY ÉS SÓHAJ

Vári Fábián László: Világtalan csillag

Kis Ferencnek

Mint akit kuvik hangja hív,
mint akit bolygófény vezet,
a gyötrelmek aknamezején
beszélni tanulva lépeget,
aki már régóta nem gyerek,
csak annak láttatja magát,
merthogy egy léghuzat leverte
delelőjéről csillagát.

Az a csillag világtalan,
bujdokol maga is, nem ragyog.
Ti mutassatok jó utat,
szerelmes, nőnemű angyalok,
mert Szeged alatt a bárka vár,
s lódulna máris fölfelé
a megháborodott Tiszán. –
Csakhogy a víz az Istené!

És megfordulnak a habok.
Röpítik átal Szolnokon,
örvény se tépi, nem akad el
Záhonyon túl a zátonyon.
Oly ismerős és dús a táj!
Kecsegeraj ezüstje szárnyal,
s leszáll a vacsoraidő
piruló szalonna illatával.

Péterfalván most zeng a nyár,
szomjadra forrás ád vizet,
eltitkol minden ölelést,
hallgat a Szerelemsziget.
S ha ingeden rúzsolt virít,
hidd el, hogy arra sincs szavunk.
Lépj ki a partra, Kiss Ferenc,
Ugocsában itthon vagyunk.

PALACKBA ZÁRT ÜZENET

Vári Fábián László: Az alagút végén

Az alagút végén
hideg lesz nagyon.
Szellőt, madarat
nem ringat a lomb.

Itt végképp véget
ér az ember útja:
az árnyak fázva
összegömbölyödnek.

Az égen fóká-
nyájak legelésznek,
a bronzba hült hold
nyakukban kolomp.

Valóban mélységes
mély a múltnak kútja,
és a jövő tornya
máris fáj a földnek.

Vári Fábián László: A Gikhon partjain

Mikor az Úr a jövőt programozta,
s szájában haszonra
fordult az ige,
ott méretett ki a korszakok hossza,
akkor zizegett fel
az idő szíve.

Várván az első napfogyatkozásra,
felpörgette
az izzó glóriát,
s a napra forduló kerék agyában
elindította
a memóriát.

Bizalma volt a teremtett világban,
s rendet rakott
a zendülők között.

De már az első korszakváltó este
ember bitangolt

a védett birtokon:

a szerelem kéklő lábnyomát leste
a buja bozótban,
puszta szirtfokon.

Ám hamis illattól szédülten egyszer –
regnálni akart
a világ dolgain.

Megmozdult Isten szemében a tenger,
felfakadt a föld
a Gikhon partjain.

Az idő vén malma leállt egy percre –
a program észlelte
a durva hibát.

Hát újból az igére fordult a nyelve,
s elküldte a földre
az Úr a Fiát.

Vári Fábián László: Koponyámban gyertya

Uram-Atyám, a testem hova lett?

Annyi súlyom sincs már,
amivel születtem.

Elterülök csendben,
félíg eleven árnyékként
egy rozsdavert keresztben.

A léthatár ez már,
kereszt-ágyam lebeg,
bár feküdnék inkább
vízszintes vigyázzban
a biztos föld embernyi
mélyében odalent,
míg miattam, fölöttem
temetőnyi gyászban
mormolnak a lombok,
száll a nyár hímpora.

De megpörget az Úr
a tengelyem körül,
szakadó könnyemnek
szerte pereg sója,
rezegve állok meg
a pólusok között –
okos tájolóznak
bomlott mutatója.

Elmém a delejre
mozdul, majd indul,
hogy az égtájak

jelképes jeleit rakja ki,
de a sarki fény hullámzó
függönyén át látom:

a főmemóriában
babrál valaki.

Baj van Uram, baj van,
én mondom neked,

valamit tenni kell,
elszalad az óra!

Elforog a föld,
elalszik gyermeked,
angyalaid sorra kifektetve a hóra...

Add vissza inkább

testemet, Uram,
helyezd a madarat
fészkébe vissza.

Legyen az éj setét
s a levegő legyen
dermesztően hideg,
halálosan tiszta.

Koponyámat a föld
majd egyszer kiveti:
hadd fehéredjék
az áldott holdsütésben!

Gyertyát állít bele
a törzsből valaki,
s kigyújtja két szemem
Istennek nevében.

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

ID перевірки:
1011136554

Дата перевірки:
10.05.2022 23:47:01 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
11.05.2022 18:50:37 EEST

ID користувача:
100006701

Назва документа: Kornicki Csilla_Magyar_Szakdolgozat_2022

Кількість сторінок: 60 Кількість слів: 15972 Кількість символів: 121881 Розмір файлу: 1.73 MB ID файлу: 1011033722

21.2% Схожість

Найбільша схожість: 8.38% з Інтернет-джерелом (<https://mek.oszk.hu/12300/12380/12380.pdf>)

19.1% Джерела з Інтернету

108

Сторінка 62

7.68% Джерела з Бібліотеки

113

Сторінка 64

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел